

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

YIL:40

SAYI:475

TEMMUZ 2017

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Öğr. Gör. Mehmet BİLGEHAN

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)

Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)

Öğr. Gör. Mehmet BİLGEHAN (Erciyes Üniversitesi)

Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)

Yaşar ELDEN (Erciyes Üniversitesi)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ

Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8

38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

erciyesdergisi@mynet.com

alimgercel@mynet.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Torun Tak Nedir?

Güzide Hande ALTAY.....1

Bir (Şiir)

Gülşen BİLGEHAN.....3

21. Yüzyıl Penceresinden Karacaoğlan'a Bakış

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK.....4

Bir Adam (Şiir)

Hasan Onur ALTINBAŞ.....13

Gafiller (Şiir)

Bedrettin KELEŞTİMUR.....13

Bayram Durbilmez'in Turnallar-II Şiiri ile

Türk Dünyasına Ruhsal Bir Farkındalık

Mehmet BİLGEHAN.....14

Erciyes Dergisi 40 Yaşında

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN.....23

Ben Nerdeyim (Şiir)

Celil ÖZEN.....24

Ramazan (Şiir)

Mehmet Fatih EROCAK.....24

Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, Sanat ve Sanatkâr

Mehmet Ali TALAYHAN.....25

Hırs ve Sabır

Bedrettin KELEŞTİMUR.....27

Altmış Yılında Kayseri Kültür Turizm Derneği ve

40 Yaşında "Erciyes Dergisi"

Selma KARA.....29

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 10 TL

Yıllık abone bedeli: 90 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 120 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Vakıfbank Kocasinan Şb. IBAN: TR590001500158007286226630

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Oymaağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com **E-posta:** gecitmatbaacilik@hotmail.com

YIL: 40 ★ SAYI: 475 ★ TEMMUZ, 2017

Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde misafir olarak ağırladığımız **Sayın Prof. Dr. Saim Sakaoğlu ile ana teması Torun Tak ilişkisi olan ve daha birçok konu üzerinde durduğumuz bir röportaj yaptık.** Kendisine verdiği bilgilerden dolayı sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

Öncelikle üniversitemize hoş geldiniz. **Adım Güzide Hande Altay... Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisiyim.** Bugün burada sizinle röportaj yapmak için bulunmaktayım.

1. Saim Sakaoğlu Kimdir?

Saim Sakaoğlu, Konya'da 1939 yılında doğmuş, günümüzün bir dedesidir. İki kızım ve onların küçüğünden bir torunum var. Bunun sonucu olarak kendime dede diyorum. İlk, orta ve lise öğrenimi mi Konya'da tamamladıktan sonra kaydolduğum İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 1965 yılının şubatında mezun oldum. Çektiğim kur'a kâğıdında Tokat yazılıydı. Orada iki buçuk yıl kaldım, orada evlendim. Derken 1967 yılının Eylül ayından itibaren Atatürk Üniversitesi'nde asistan olarak göreve başladım. 1971 yılında doktor, 1977 yılında doçent, üniversite değiştirmek zorunluluğu sebebiyle de 1988 yılında Konya Selçuklu Üniversitesi'nde profesör oldum. Konyalı olduğum için orayı tercih etmiştim. Başka üniversitelerden de teklif gelmişti. 2006 yılının 20 Martında yani doğum günümde emekli oldum. Kural olarak 67 yaşını doldurunca yani emeklilik yaşım dolunca bizi emekli ettiler. Emekliliğimden sonra çalışmalarına devam ettim. Bir yandan geziyorum, bir yandan dinleniyorum, toplantılara katılıyorum. Bu arada kitaplar da yazıyorum. Makalelerimi bir araya getirip kitap bütünlüğünde bir araya getiriyorum. Özgün kitaplar yazıyorum. Basılı altmış iki kitabım var, altmış üçüncüsü de bugün, belki yarın matbaadan çıkacak. Altmış dördüncüsü de yolda... bakalım sayıyı kaçaya kadar götürebileceğiz. Âşık edebiyatı, masal, efsane, fıkra, karagöz gibi konularda çalışmalarım var. Âşıklarla ilgili bibliyografya çalışmalarım da

yayımlandı. Bibliyografya alanında çalışmak benim sevdiğim konulardan biri... Çünkü birçok yeni kaynağa ulaşıyorsunuz. Olduğunu bildiğiniz halde göremediğiniz kaynakları yakalıyorsunuz. Başkaları da yararlanıyormuş, o da bizim için mutluluk sebebi oluyor. Herkes bibliyografya çalışmaları yapmayı göze alamıyor. Zor bir iş; zaman ister, emek ister, vb. Halen Konya'da oturuyorum. Yaz aylarında üç dört aylığına Mersin'in Erdemli ilçesindeki yazlık evimize gideriz. Çalışmalarımı orada sürdürüyorum. Orada da küçük bir kitaplığım var. Her şeyimi oraya taşıdım yaz ayları için. Eşim Yurdanur Hanım da üniversiteden emekli öğretim görevlisi... O da halk edebiyatı hocası idi. Büyük kızım Selcen uzman doktor... Küçük kızım Seren İngilizce öğretmenliği dalında yüksek lisans yaptı ama üniversitesinde doktora açılmadığı için iletişim fakültesinde doktora derslerine devam ediyor. Gelecek yıl inşallah tez konusunu alacak. Saim Sakaoğlu kısaca budur.

2. Peki Hocam, Elazığ'a Geliş Sebebiniz Nedir?

Elazığ'a ilk defa 1973 yılında geldim. Yani 44 yıl oluyor. O yıl üniversitelerarası sınav komisyonunun sınav yapacağı iller arasında Elazığ yokken Veterinerlik Fakültesi'nde dekan olan merhum Prof. Dr. Mustafa Temizer Bey'in gayretiyle burada da sınav yapılmaya başlandı. Biz Atatürk Üniversitesi'nden 40 kişilik bir grup sınavlarda görev almak için Elazığ'a geldik. Buradaki hocalara yardımcı olmak üzere sınavı yürüttük. İlk gelişim bu şekildeydi. Bu gelişim yani son gelişim için de şunu söyleyebilirim. Bundan yüzyıl kadar önce bu güzel beldede bir çocuk dünyaya gelir. Adını Fikret koyarlar. O da her çocuk gibidir; o da ağlar, sızlar, uyur vb. Bu çocuk fazla uzun ömürlü olamamakla (1915-20 Temmuz 1968) birlikte Elazığ kültürüne o kadar büyük hizmetler eder ki... Avukattır, savcıdır, dergi sahibidir, yazardır, derleyicidir, yani dört dörtlük bir bilim adamı, yani bir bilim insanıdır. Güzel eserler ortaya koymuş. Elazığ'la ilgili olarak kitap bütünlüğünde kitaplar yayımlamış. Bilim insanları onlardan faydalanmaktadır. Bu memlekete

bu kadar güzel hizmetleri olan bir insanın anılması gerekirdi. Hayatta olanların 90. doğum yılı gibi bir tarih belirlenir ve anılır daha doğrusu o bir defa daha gündeme getirilir. Aramızdan ayrılanlar ise ya belli doğum olan tarihleri veya belli ölüm tarihleri, ölümünün 15. yılı gibi tarihlerde anılırlar Şehrimize sevgili evlatlarından Şener Bey'in daveti üzerine bu toplantıda konuşmalar yapmak, toplantıları yürütmek amacıyla davet edildim. Bir şairler toplantısı sonunda değerlendirme yaptım. Dün akşam rahmetliyle ilgili olarak bir panelde konuşarak paneli yönettim. Panele başka konuları da sıkıştırdık, hatıraları sıkıştırdık, yakınları hatıralarını anlattılar. Geliş sebeplerimin başında bu olay var ama benim bu tarihte burada olacağımla bilen arkadaşlarımız biraz önce yaşadığımız güzel bir olaya, bir doktora öğrencisinin tez savunması olayına beni de davet etmişlerdi. Bu benim Elazığ'da katıldığım dördüncü veya beşinci doktora tezi savunmasıdır. Yani daha önce de Esmâ Hanım başta olmak üzere dört beş genç meslektaşımın cübbesini giydirmiştim. Yani onlar o gün doktor olmuşlardı. Geliş sebebim bu.

3. Peki Hocam, Fikret Memişoğlu Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

Ülkemizde bazı insanların kıymeti bilinmez, unutulur giderler. Bazı insanların kıymeti ise abartılarak gündeme taşınır. Bunda o kişinin çevresinin ve ona bağlı olanların, onu sevenlerin rolleri çok önemlidir. Fikret Memişoğlu burada doğdu, büyüdü ama bu ülkeye, bu memlekete, Elazığ'a hizmet etti. Burada doğup büyüyen herkes bu memlekete hizmet etmez, etmemiştir de. Tüccar kazancı peşinde koşar. Memur terfi edip amir olayım diye uğraşır ama bilim adamı, araştırmacı insanların böyle kaygısı olmaz. Mesela dün akşam öğrendim, Fikret Memişoğlu Yeni Fırat dergisini çıkarmak için maddi açıdan birtakım sıkıntılara düşmüş, dergiyi kapatmaya karar vermişler; sonra da kıyamamışlar ve belli bir tarihe kadar götürmüşler. Başkaları olsa, bu parayı bankaya yatırıyım, faiz alayım derken bazıları da bankaya değil de altına yatırıyım der. O ise emekli maaşını bile bu işe harcamış, derginin çıkmasını sağlamıştır. Onun birkaç kitabı var Harput'la ilgili... Bunların bence

en önemlisi Harput Ahengi'dir. Harput'un dağına taşını dolaşmış, ne güzel şeyler bulmuş, onları yazıya aktarmış, matbaada kitap haline getirmiş, dergilerde makale haline getirmiş. İşte insanlar bu açıdan önemlidir. Başka açıdan önemli olan insanlarımız da vardır. Mesela Ahmet Kabaklı Bey... Edebiyat Tarihi yazmış, köşe yazarlığı yapmış, yazdığı her beş yazının birinde mutlaka Elazığ adını anmıştır. Mesela Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu... Bir destan şairidir, destanlarla ilgili pek çok çalışması vardır. Onu okuduğunuz zaman göğsünüz kabarır, üslubundan kelimelerin bangır bangır değil de gümbür gümbür seslendirilmesinden dolayı bir heyecan duyarsınız. Sanki Türk ordusu geliyor da onlara bir karşılama şii-ri yazmış gibidir. Bir Bahattin Ögel vardı, tarih profesörüdür. Türk Mitolojisi adlı iki ciltlik bir eser yazmış. O eserin yeri asla doldurulamaz. İşte, Fikret Memişoğlu'nun yaptığı şeyler de bugün artık yapılacak şeyler değildir. O iki masal derlemiş, derlediği masalları anlatan hanımlar ölüp gitmişlerdir. Onun derlediği türkülerini, mânileri anlatanlar da ölüp gitmişlerdir. Çünkü kaynak şahıs dediğimiz ve bize bu örnekleri veren insanlar o anda dağarcıklarında ne varsa onu anlatırlar. Ben 1969 yılında Bayburt'ta (Bayburt o zaman Gümüşhane'ye bağlı bir ilçe idi) pek çok derleme yaptım ama bu arada 26 yıl sonra bazı köylere bir defa daha gittim. Dediler ki, "O öldü", dediler ki, "O Bursa'ya, çocuğunun yanına gitti.", dediler ki, "Ha, o burada." Gittik. "Haydi bakalım İshak Güleç dedik, (Adı İshak Güleç'ti.) Siz bize 1969 yılında bunları anlatmıştınız." dedim. "Hocam, anlatırım ama beğenmezsiniz dedi, sizden sonra ben onları kimseye anlatmadım." dedi. Çünkü siz ona gider, "Bize bir şeyler anlatın." dersiniz o, size anlatır. Hiçbir zaman, size "Bir şey anlatayım mı?" diye gelmezler, mütevazı insanlardır. Güleç anlattı anlattı ama biz bir tarihî belge olarak, suyunun suyu olarak metni teybe aldık.

Diyeceğim, insanlar ölürlere, götürürlere; unutturlar, götürürlere; başka bir yere giderler, götürürlere. Gittikleri yerlerde o eski ilgiyi göremezler. Bayburt'ta, Elazığ'da, Erzurum'da herkesten ilgi

gören bir kimse başka bir yere gittiğinde her zaman aynı ilgiyi göremez. Mesela âşık edebiyatının temsilcileri olan âşıklarımız 81 vilayetin 70 inde hiç bilinmez, gitse bile biraz sonra dinleyiciler salonu terk ederler. Fikret Memişoğlu rahmetli büyüğümüz Elazığ'ın has evladı olarak halk kültürü alanına giren ne varsa toplamıştır, müzik alanına giren ne varsa toplamıştır, halk oyunu olarak ne varsa ilgilenmiştir. Mesela akşam ben de ilk defa işittim. Vaktiyle bir operet yazmış ve burada oynamış. Doğu Anadolu'nun bu güzel şehrinde operet kavramı belki de o yıllarda pek çok kimse tarafından bilinmiyordu. Bu özelliklerinden dolayı biz Fikret Memişoğlu'nu seviyoruz, sayıyoruz, rahmetle anıyoruz.

4. Hocam Torun Tak Nedir?

Torun tak (belki de toruntak, çünkü TDK'nin Yazım Kılavuzu'nda yok.) son zamanlarda bizim orta yaşlı meslektaşlarımızın arasında dolaşan bir kelime oldu, sonra bir terim değeri kazandı. Güya Anadolu'da şöyle bir söylenti varmış. Bir kimse torununun torununu görürse, dördüncü göbük oluyor, Cennetlik oluyormuş derler. Biz bunu aile hayatından alıp bilim hayatına aktardık. Ben de bugün yapılan sınavla torunumun torununun çocuğu denilebilecek beşinci göbükten bir kızımızın doktora sınavında bulundum. Beni de bu dört nesilden sonra torun tak ilan etiler. Ben de bilim dünyasının torun takı oldum yani: Ali Berat Bey (Alptekin) öğrencim, Esmâ Hanım (Şimşek) Ali Bey'in öğrencisi, onun da öğrencisi var Ebru (Şenocak) Hanım... Onun da öğrencisi var, o da bugün doktor oldu (Fevziye Hanım), yani beşinci kuşak. Torun tak bu olmalı... Biz böyle uyarladık aile hayatından bilim hayatına.

5. Hocam Halk Hukuku Nedir?

Halk hukuku pek çok kimsenin yadırgadığı bir konu... Kimseler eğilmek istemez. Medeni Kanunumuzun benim hatırlayabildiğim eski şekli şöyle idi, yeni şeklini bilmiyorum. Kanunun birinci maddesinde, yuvarlak ifadelerle dile getiriyorum, şöyle deniliyordu: Bir hâkim karşısına gelen davayı çözmek için ilgili kanun maddelerine bakar. Hâkim kanun maddelerinde, getirilen dava ile ilgili çözüm yolu varsa davayı sonuçlandırır. Eğer yoksa olayın yaşandığı yerin geleneklerine bağlı kalarak karar vermeye çalışır. Hâkim, olayın cereyan ettiği kasabaya gider,

oradaki insanlarla konuşur ve olayı çözmeye çalışır. Onun örneğini biraz sonra vereceğim. Bu madde de uygulanamıyorsa hâkim kendisini kanun koyucunun yerine koyar. Kanunda olmayan boşluğu kanun hükmündeki kararıyla doldurur.

Şimdi gelelim o aradaki maddeye... Mesela, Mehmet Ağa'nın koyunları sabahleyin ahırdan salınmış, yaylıma götürülüyor. Bu arada Hasan Ağa'nın domates tarlasının kapısı açık mıdır yoksa koyunlar kafalarını vurup mu açmıştır, bilinmez; koyunlar girerler domates tarlasına, başlarlar domatesleri yemeye. Olay burada biter. Hasan Ağa şikâyetçi... Mahkemede der ki, "Hele bir bizim köye gidelim, keşif yapalım." Keşfe gidilir, Mehmet Ağa'nın koyunları yine sabahleyin salınır. Koyunların başında kimse yoktur. koyunlar yola düzülür. Alıştılar ya, yine domates tarlasına giriverir, başlarlar kalan domatesleri yemeye... Hasan Ağa der ki, "Gördüğünüz gibi bu koyunlar buraya almış hâkim bey..." Böylece hâkim bu olayı koyun sürüsünün sahibinin aleyhine, domates tarlasının sahibinin lehine karar vererek sonuçlandırır. Bu başka yerlerde de olabilir. Sadece köylerde, kasabalarda değil, şehirlerde de olabilir. işte biz buna Halk Hukuku diyoruz. Bu durum, köylerde, kasabalarda, kenar mahallerde veya belli yerlerde oluşan hukuk anlayışının esas hukukumuzun bıraktığı boşluğu doldurması için uygulanan bir yöntemdir. Belki bugün üniversitemizde de böyle konular ele alınmaktadır. Ama hangi derslerde? Hukuk başlangıcı veya hukuka giriş gibi derslerde bu konular ele alınabilir mi acaba? O da olmadı, hukuk tarihi derslerinde de ele alınmış olabilir; bunlar benim tahminlerim.

BİR

Suyumuz, ekmeğimiz bir,
Yolumuz, ülkümüz bir,
Yönümüz, kiblemiz bir,
Yerimiz, yurdumuz bir,
Kimliğimiz, lisanımız bir,
Günümüz, mahşerimiz bir,
Dinimiz, Kur'an'ımız bir
Ruhumuz, Rabbimiz bir.

Gülşen BİLGEHAN

Bugüne kadar, Karacaoğlan üzerine çok şeyler yazılıp söylendi. Ancak, onun nereli olduğu, ne zaman ve nerede doğduğu, nerede yaşadığı, nereleri dolaştığı ve nerede öldüğü gibi konular hâlâ tam cevabını bulamamış sorular arasındadır. Karacaoğlan'ın hayatı ile ilgili bu bilinmezlikler devam ederken, onun birbirinden güzel şiirleri, her şeyden uzak, dilden dile dolaşarak günümüze kadar gelmiş; çoğu şarkı ya da türkü olup bestelenerek ölümsüzleşmiştir. Çünkü ayrı bir havası vardır Karacaoğlan'ın şiirlerinin. Yayla Güzelinin edası, nazı bir başka güzeldir onun şiirlerinde. Derelerden çağlayan suların sesi, rüzgârın nefesi, kuşların civıltısı, dağ çiçeğinin / kekiğinin kokusu bir başka anlatılır Karacaoğlan'ın dilinden. Onun içindir ki, Karacaoğlan'nın şiirleri, geçmişte nasılsa, bugün daha da büyük bir sevgiyle, içtenlikle söylenmektedir. Onun içindir ki, Çukurova yöresinde artık “türkü söylemek” teriminin yerini “Karacaoğlan çığırmaq / söylemek” ifadesi almış, iyi günde de kötü günde de Karacaoğlan türküleri söylenir olmuştur.

Sevgisi gün geçtikçe artan, sanatının gücünden hiç bir değer kaybetmeyen Karacaoğlan da tıpkı Nasreddin Hoca gibi, Yunus Emre gibi, Anadolu insanı tarafından paylaşılmak istenmemiş; yaşadığı yüzyıl başta olmak üzere, doğduğu ve mezarının bulunduğu yere dair hep farklı farklı bölgeler gösterilmiştir. Bu arada Karacaoğlan sevgisine bağlı olarak halk arasında çeşitli inanışların, efsanelerin ve hikâyeler türetilmesi onu ölümsüzler kervanına doğru yönlendirmiştir. Bazen Karacaoğlan türküleri hastaları iyileştirirken, bazen de onun mezarından alınan toprak şifa kaynağı olmuştur. Karacaoğlan, Hak âşığı, keramet sahibi, velî tipinde bir kişi olarak değerlendirilmiştir. Diğer taraftan, tespit edilen bilgi kırsıtları, şiirlerinde işlenen konularla birleştirilmiş yeni yeni hikâyeler meydana getirilmiştir. Bu hikâyeler gerçekten Karacaoğlan'ın başından geçmiş midir bilmiyoruz, ama halkımız bunun gerçekliğine inanarak, bu hikâyeleri, âşığımıza yakıştırmış ve dilden dile anlatarak günümüze ka-

dar taşımıştır. Diğer bir ifadeyle Karacaoğlan, yaşadığı yüzyıldan günümüze getirilirken, sevenlerinin gönlünde her türlü güzelliklerle yüceltilerek âdeta efsaneleştirilmiştir.

Bu yazıda, Karacaoğlan'ın hayatı ve şiirlerine dair söylenenleri tekrar etmek yerine, 21. Yüzyılın penceresinden Karacaoğlan'a bakarak, geçmişten günümüze yansımalarının neler olduğunu, günümüzde onunla ilgili nelerin yapıldığını değerlendirmek istiyoruz. Buna bağlı olarak, günümüzde Karacaoğlan'ın etkisini ve onunla ilgili çalışmaları 11 başlık altında değerlendirdik. Bunlar:

1. Kendinden Sonra Yaşayan Çukurovalı Âşıklara Etkisi: Bilindiği gibi, gerek yaşadığı yüzyılda gerekse daha sonraki yüzyıllarda yaşamış olan; Âşık Ömer, Gevherî, Kâtibî, Kul Mustafa, Kuloğlu, Âşık Hasan, Âşık İsmail, Dadaloğlu, Deli Boran, Beyoğlu, Gündeşlioğlu, Dertli, Seyranî, Talibî, Şem'î, Hakî, İrfanî, Hezarî, Vahdetî, Ruhsatî, Hüdaverdi gibi birçok âşık, Karacaoğlan'ın etkisi altında kalmış (Cunbur 1985: XV-XVI, Karaer 1988: 52) bazı şiirleri Ercişli Emrah'ın, Âşık Kerem'in, Âşık Sefer Ali (Azerbaycan)'nin, Âşık Ömer'in, Dadaloğlu'nun, Erzurumlu Emrah'ın, Âşık Kul Abdurrahman'ın ve Ermenekli Ali (İhrakî)'nin şiirleri ile karıştırılmıştır (Sakaoğlu 2004: 163-183). Diğer taraftan, 19. yüzyılda yaşamış olan, Silifkeli ve Yozgatlı iki âşığımızın da aynı mahlası kullanması, Karacaoğlan'ın etkisini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Günümüz âşıklarına gelince... Çukurova'da yetişmiş hemen hemen bütün âşıklar, usta olarak Karacaoğlan'ı seçmişler, onun şiirlerinden esinlenerek bu mesleğe adım atmışlardır. Bilindiği gibi, âşık edebiyatında “usta-çırak” ilişkisi oldukça önemlidir. Genç âşık, tarzını, üslubunu kısacası sanatını beğendiği bir âşığı “usta” kabul ederek, belli bir süre onun yanında çıraklık yapar. (Bu durum bütün âşıklar için geçerli değildir.) Nitekim 19. yüzyıl âşık edebiyatında dikkatleri çeken; “Şenlik Kolu”, “Sümmanî Kolu”, “Emrah Kolu”

ve “Ruhsatî Kolu” gibi âşık kolları, bu “usta-çırak” ilişkisine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. İşte bu bağlamda, Çukurovalı âşıklara baktığımızda, hemen hepsinin, Karacaoğlan’ın şiirlerini okuyarak/dinleyerek, âşıklığa ilk adımlarını attıklarını görmekteyiz. Nitekim yörede âşıklarla ilgili yaptığımız derlemelerde: “Ustanız kim?” veya “Etkilendiğiniz, örnek aldığınız bir âşık var mı?” sorusunun cevabı hep “Karacaoğlan” –az da olsa Dadaloğlu etkisi de var- olmuştur. Hatta günümüz âşıklarından bazıları, çağdaşları olan diğer âşıkların hiç birini, sanat açısından kendilerine denk görmezlerken, Karacaoğlan’dan etkilendiklerini rahatlıkla söylebilmişlerdir. Böylece, Çukurova yöresinde, bir Karacaoğlan geleneği meydana gelmiş, türkü söylemenin, şiir okumanın adı “*Karacaoğlan çığır-mak*” olmuştur. Diğer taraftan, âşık meclislerinde söylenen “usta malı” şiirlerin, Karacaoğlan’dan veya Dadaloğlu’ndan seçilmesine özen gösterilmiştir.

Âşık Hacı Karakılçık, “Karacaoğlan’ın” redifli şiirinde, âşığımızın bu özelliğini şöyle dile getirir:

“Sevgisi çalmış galebe
Ün salmış Şam’a Halep’e

O hocamız, biz talebe
Tezi var Karacaoğlan’ın” (Artun 1996: 81)

Halil Karabulut’un bir şiirinde ise, adeta Karacaoğlan’ın:

“Vara vara vardım ol kara taş,
Hasret ettin beni kavim kardaşa
Sebepler ne gözden akan kanlı yaşa
Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm” (Karaer 1988:109)

diye başlayan şiirine nazire yapılmış gibidir:

Üç derdi var kardaş, ben-i beşerin
Bir servet, bir şehvet, bir makam hırsı
Bu üçdür başı belanın, şer’in
Bir servet, bir şehvet, bir makam hırsı
Ta Âdem’den, Habil - Kabil’den
Getir göz nüne olan işleri
Bu üçü doğurdu kötülükleri
Bir servet, bir şehvet, bir makam hırsı

Âşık Halil der ki, şu beni üzen
Bu üçü oldukça düzelmez düzen
Bütün insanlığın huzurun bozan
Bir servet, bir şehvet, bir makam hırsı (Karabu-

lut 1999: 96)

Aradaki fark sadece, Karacaoğlan’ın zamanında, “ayrılık, yoksulluk ve sıkıntı” insana dert olurken, günümüzde bunun yerini, “servet, şehvet ve makam hırsı”nın almış olmasıdır. Yine Karacaoğlan’ın;

“Ehildir hüsnünü muhâlif etme
Mekteb-i irfandan bir kadem gitme
Sana dört sözüm var sakın unutma

Bir öğren, bir öğret, bir oku, bir yaz” (Sakaoğlu 2004: 648)

şeklindeki dörtlüğüne karşılık, Karabulut:

“Üç şey vardır insanoğlun yeldiren
Biri servet, biri şöret, bir de haz
Üç şey vardır cehalet kaldıran

Biri oku, biri öğren, bir de yaz” (Karabulut 1999: 150)
demektedir.

Ayrıca, Çukurovalı âşıklardan Gaygılı, Eyyübî, Feymani, Osman Akçay, Ferrahî, İmâmî, Kara Mehmet gibi birçok âşık da kendilerine Karacaoğlan’ı örnek seçmiş isimlerden sadece bir kaçıdır.

2. Mûsikiye Etkisi: Yukarıda da belirttiğimiz gibi, zamanla Çukurova yöresinde, Karacaoğlan’dan şiir okumakla türkü söylemek aynı anlamda kullanılır olmuştur. Onun için bu yörede, “*türkü söylemek*” ile “*Karacaoğlan çığır-mak*” aynı anlama gelmektedir. Ayrıca, halk arasında usta âşığımızın şiirlerinin manevi etkisinin olduğu, dinleyene huzur, sağlık, dinçlik verdiği de kabul edilir. Nitekim kendisini iyi hissetmeyen, huzursuz kişilerin; “*Bugün kendimi iyi hissetmiyorum, üstüme bir Karacaoğlan türküsü söyle de kendime geleyim.*” demesi, bazen hasta başında bekleyen refakatçilerin sabaha kadar Karacaoğlan’dan türküler söylemesi bunun en güzel örneğidir.

Diğer taraftan, Karacaoğlan’ın şiirlerinin büyük kısmı, çeşitli sanatçılar tarafından bestelenerek, bugün şarkı, türkü veya hafif müzik tarzında söylenmektedir. Bunlar, zamanın ve teknolojinin şartlarına ayak uydurularak plâk, kaset ve CD ortamlarında piyasaya sürülmüştür.

İlk olarak, İstanbul Şehremaneti’ne bağlı olarak kurulan ve daha sonra İstanbul

Konservatuvarı adını alan kurum tarafından, 1926 yılının yaz aylarında Güney ve Orta Anadolu'nun çeşitli illerinde türkü derlemeleri yapılmış ve Karacaoğlan'ın; "*Lâle sümbül bürüsün de gidelim*" nakaratlı türküsü fonografla kaydedilmiştir (Sakaoğlu 2004:263-264).

Daha sonra, Karacaoğlan'ın türküleştiren birçok şiiri 78'lik plâklara okunmaya başlanmıştır. Bunlar arasında; Âşık Veysel tarafından seslendirilen; "*Dostum beni niçin zar incidirsin*" ve "*Eğer benim ile gitmek dilersem*" şeklindeki türkülerini başta gelir. Aziz Şenses ise; "*Evelerinin önü bakla / Çift güvercin atar takla*", "*Gökyüzünde tüten olsam / Yeryüzünde biten olsam*" diye başlayan şiirlerini bestelemiştir. Ayrıca Adanalı Kadri de *Karacaoğlan Bozlaşığı* olarak da bilinen; "*Yalandır şu dünyanın ötesi yalan*" şiirini plâğa okumuştur (Sakaoğlu 2004: 264-266).

1936 yılında Macar müzik bilgini ve bestecisi Bela Bartok, Karacaoğlan'a ait birçok türküyü derlemiştir. Ayrıca Devlet Konservatuvarının 1938 yılında düzenlediği gezide, Karacaoğlan'a ait şu türküler derlenmiştir:

a) 1. Bulanık bozlak: Ahmet Coşkun, Karadağlı Âşık Mustafa'dan dinlemiştir (Ceyhan / Vasiye):

"Gam gasavat galkmaz oldu serimden
Şat olup da gülmediğim nedendir
Gece gündüz yalvarırım Mevlaya
Gabul olmaz dileklerim nedendir"

2. Karacaoğlan: Kır İsmail Güngör okumuştur (Bahçe / Gökçe):

"Sabahınan gamlı gamlı gezerken
Ben uğradım servi boylu Senem'e
Taramış zülfünü dökmüş gerdana
Gara gaşlar pek yakışır kemana"

3. Karacaoğlan – Gelin Türküsü: Ahmet Tosun okumuştur (Kadirli / Avluk)

Karacaoğlan:

"Suya giden allı gelin
Gelin kimin gelinisin
Dilber bir su ver içeyim
Ölürüm ganlım olursun"

Kız:

"Sen yaylaya göçme misin
Soğuk sular içme misin

Gözel görüp geçme misin
Niçin bana yerinirsin"

4. Karacaoğlan – Engin Hava: Aynı kişi okumuştur (Kadirli / Avluk)

"Ala gözlerini sevdiğim dilber
Senin ile bizim gafil yan gider
Şu dünyada güzel sevmeyen yiğit
Dünyesine hayvan gelmiş bön gider"

5. Karacaoğlan: Aynı kişi okumuştur (Kadirli / Avluk)

"Kudretten çekilmiş gaşların galemi
Benim için icra ettin meramı
Güzelliğin yakıp gider âlemi
Humarlanmış ala gözler süzgündür"

6. Karacaoğlan – Türkü: Nuri Koç okumuştur (Karataş / Sırınsı)

"Gaşın gara gözün gara
Çifte benler sıra sıra
Her bakışın beş bin lira
Gel vereyim peşin gelin"

7. Karacaoğlan – Yaz Gelip de: Aynı kişi okumuştur (Karataş / Sırınsı)

"Yaz gelip de beş ayları doğunca
Çiçekler açılır gülden ziyade
Ben seni severdim ezelde

Şimdi birin sevdim senden ziyade" (Sakaoğlu 2004: 267 - 268) 1941 yılında düzenlenen gezide ise aşağıdaki türküler derlenir:

Karacaoğlan: Mahmut Küçükayan okumuştur (Saimbeyli / Beypınarı)

"Ağalar bir nasihat edeyim ay ay ay ay
Tohanıp hatıra yıkıcı olma
Ey, yiğidin başına bir iş gelince
Anı yadellere açıcı olma"

1. Garsantı Gaydası: Ahmet Küçükaydın okumuştur (Saimbeyli / Beypınarı)

"Çıktım yücesine seyran eyledim
Engininden ılıt ılıt yel gider
Yol giden ellerde gördüm bir güzel
Gadir Mevlâ'm daha neler halk eder"

2. Karacaoğlan: Saim Özarslan okumuştur (Saimbeyli)

"Hey dost canım hey
Ala gözlerini sevdiğim dilber
Senin gitticeğin yollar öğünsün

Gadir Mevlâ'm seni övmüş yaratmış
Kısmeti olduğun kullar öğünsün”

3. Karacaoğlan – Feke’de söylenen bozlak
ağız: Hakkı Sapmaz okumuştur (Feke)

“Kısmet olur ben bu elden gidersem
Sen de bu ellerde gal kömür gözlüm
Uzak yerden kem haberim duyarsan
Başyın çaresin bul kömür gözlüm”

4. Karacaoğlan: Memiş Akçam okumuştur
(Feke / Kızılyer)

“Zabahdan zabahdan şehrin vakdı
Silkindi yataktan bir gelin gakdı
Gaşlarıneğdi de gözlerin yıkdı
.....bakdı bir gelin”

Amanın gelin

5. Karacaoğlan: Ali Arık okumuştur (Kozan)

“Kadir Mevlâ'm senden bir dileğim var
Mihnet ile verilmiş neyleyim

Ben sofrâ isterim hiç el sunmadık
Önden öne sürülmüşü neyleyim”

6. Karacaoğlan: Ahmet Sönmez okumuştur
(Kozan)

“Ağ kollarında sala sala yürüyen

Nasıl getireyim seni ele ben

Ben bir şahan olsam sen bir balaban

Alsam cırnâma da çıksam yola ben” (Sakaoğlu

2004: 269-270)

Bu derlemelerden sonra, 1960’lı yılların başın-
da Nurettin Çamlıdağ ve Neşet Ertaş gibi sanatçılar,
halk arasında “45’lik” olarak bilinen plâklara
âşığımızın çeşitli türkülerini okumuşlardır. Bunlar
arasında, Neşet Ertaş’ın seslendirdiği:

“Ben bugün yârimden ayrı düşeli

Her günüm bir yıla döndü gidiyor

Gene zindan oldu dünya başıma

Sinem ataşlara yandı gidiyor”

şeklindeki türküyü bilmeyenimiz yoktur. Üstelik
bu türküyü, Ertaş’ın dışında başta Orhan Hakal-
maz olmak üzere başka sanatçılarımız da seslendi-
rilmektedir.

1974’lü yıllara geldiğimizde, artık
Karacaoğlan’ın türkülerini, 45’liklerin dışında
uzunçalarda (longplay) görmeye başlıyoruz ve
ilk olarak Ruhi Su, âşığımızın 11 türküsünü bir
plâkta topluyor. Bu türkülerin adları şöyle:

1. “Atladım girdim”

2. “Ağalar ben bir güzel gördüm”

3. “Sahilde uğradım ben bir güzele”

4. “Bugün yârdan haber geldi”

5. “Dinleyin ağalar size, size bir şey söyleyeyim”

b) 1. “Ben meylim üç güzele düşürdüm”

2. “Elâ gözlerini sevdiğim dilber”

3. “Yüce dağdan bir yel eser”

4. “Ak kolların sala sala yürüyem”

5. “Be gaziler, be yoldaşlar”

6. “Bire ağalar, bire beyler” (Sakaoğlu 2004:
273)

Bu uzunçalar, daha sonra aynı sanatçı tarafın-
dan, kasete dönüştürülerek de piyasaya sürülür.

2000’li yıllara geldiğimizde, artık
Karacaoğlan’ın bazı türküleri CD’lerde yer alma-
ya başlar. Âşımıza ait müstakil bir CD olmasa
da, çeşitli vesilelerle onun bazı türkülerinin kimi
sanatçılar tarafından seslendirildiğini görmekte-
yiz. Diğer taraftan, Karacaoğlan’ın birçok şiirinin
türkü olarak notaya alındığını, bir kısmının ise
Türk sanat müziği formunda bestelendiğini söy-
leyebiliriz. Bunlardan:

2.1. Türkü Olarak Notaya Alınanlar:

1. “Havayı da deli gönül havayı / Alıcı guşlar da
yüksek yapar yuvayı”

2. Ak bilekte sarı hakik / Ak gerdana dökülük

3. Ak kuğular sökün etti yurdundan / Seni gören
deli olur derdinden

4. Bana kara diyen dilber / Kaşların kara değıl
mi

5. İncikten bir kar yağar / Tozar Elif Elif diye

6. Kalk gidelim atım Arap haneden / Kısmeti-
miz versin Mevlâ'm yaradan

7. Sabahleyin tan yüzüne / Sürmeler çekmiş gö-
züne

8. Sinem üstü düğüm olsun dağ olsun / Çevre
yanı mor sümbüllü bağ olsun

9. Söylerim söylerim sözümden almaz / Ne
deyim, cahildir halimden bilmez

10. Ela gözlü benli dilber / Koyma beni el yerine

11. Bülbül havalanmış yüksekte uçar / Has
bahçe içinde gülüm var dey

12. Kadir Mevlâ'm senden bir yâr isterim /
Minnet ile gelen yâri n’eyleyim

13. *Bir yiğit gurbete çıksa / Gör başına neler gelir*
14. *Kadir Mevlâm seni öğmüştür yaratmış / Çiçek-
ler içinde birdir menevşe*

15. *Gökyüzünde tüten olsam / Yeryüzünde biten
olsam*

16. *Çıktım yücesine baktım / O dağların salın
gördüm*

17. *Güzel benim ile gelmek dilersem / Eğlen güzel
yaz gelsin de gidelim*

2.2. Türk Sanat Müziği Tarzında Bestelenen- ler

1. “*Ben Güzele güzel demem*” (Mahur / Saadet-
tin Kaynak)

2. “*Benim yârim gelişinden bellidir*” (Hicaz / Sa-
adettin Kaynak)

3. “*Çıktım yücesine seyran eyledim*” (Muhay-
yer Kürdî / Turhan Toper)

4. “*Deli gönül coştı yine*” (Hicaz / Nihat Adlim)

5. “*Deli gönül gezer gezer gelirsin*” (Hicaz / Saa-
dettin Kaynak)

6. “*Elâ gözlerini sevdiğim dilber*” (Evc / Saadet-
tin Kaynak)

7. “*Elâ gözlü benli (nazlı) dilber*” (Nikriz / Ha-
luk Naci Sürel)

8. “*Elâ gözlü nazlı dilber*” (Hicaz Turhan To-
per)

9. “*Elâ gözlü nazlı dilber*” (Mahur / Alâeddin
Yavaşça)

10. “*Elâ gözlüm yıktım benim evimi*” (Zavil /
Saadettin Kaynak)

11. “*Eş kır atım meydan bizim*” (Hüseyni /
Mutlu Torun)

12. “*Gökyüzünde Tüten olsam*” (Suzinak/Nemci
Pişkin; Acem Aşiran/Selâhattin İnal)

13. “*Gönül gel gitme gurbete*” (Hicaz / Sadi
Hoşses)

14. “*Niçin a sevdiğim niçin*” (Hicaz / Nikoğos
Ağa)

15. “*Salınıp seyran yerine çıkan dilber*” (Karcı-
ğar / Kasım İnaltekin)

16. “*İncecikten bir kar yağar*” (Segâh / Sadettin
Kaynak)

17. “*Ey Benim bahtı yârim*” (K. Hicazkâr / M.
Sabahattin Ezgi) (Sakaoğlu 2004: 281)

Karacaoğlan'ın bestelenmiş bu şiirlerine karşı-

lık, bir âşığımız da Karacaoğlan'ı konu alan bir şiiri-
nini bestelemiştir. Âşık Tokatlı mahlasını kullanan
Tokatlı Necati Başara, bu şiirini Karacaoğlan'ın
heykelinin açılış tarihinde yazıp bestelemiştir (Sa-
kaoğlu 2004: 289).

3. Karacaoğlan Üzerine Yapılan Sanat Çalı- şmaları

3.1. Tiyatro Oyunları: Âşığımızı konu alan
iki tiyatro oyunu yazılmıştır. Bunlardan ilki
Dinçer Sümer tarafından, “Karacaoğlan” adıyla
(Ankara 1983) yayımlanmış ve 1983 yılında sah-
neye konmuştur. Oyunda, Karacaoğlan rolünü
Kâzım Akşar canlandırmış, müzik düzenlemesi
ise Tuğrul Şan tarafından yapılmıştır. “Karaca-
oğlan ve Her Şeyden Üstün” adlı ikinci eser ise
Sabahattin Engin tarafından 1999 yılında yayım-
lanmış, ancak henüz sahneye konulmamıştır.

3.2. Resimli Roman: Cumhuriyet gazetesin-
de, 1956 yılında, 29 Nisan – 9 Ağustos tarihleri
arasında, Yaşar Kemal (Göğçeli) tarafında tefrika
edilmiştir.

3.3. Fotoroman: Metin Soysal tarafından,
Kelebek'te, 24 Ağustos – 29 Eylül (1973) tarihleri
arasında tefrika edilmiştir. Fotoromanda, Karaca-
oğlan rolünü Erol Büyükburç üstlenmiştir.

Hem resimli romanda hem de fotoromanda,
konu olarak Karacaoğlan'ın Elif ile olan gönül
macerası işlenmiştir.

3.4. Sinema Filmleri: Bu güne kadar,
Karacaoğlan'ı konu alan üç sinema filmi çekil-
miştir. Bunlar:

3.4.1. Karacaoğlan (1955): Senaryo, Melih
Başar tarafından yazılmıştır. Karacaoğlan rolünü
ise Bülent Ufuk üstlenmiştir.

3.4.2. Karacaoğlan'ın Kara Sevdası (1959):
Senaryosu, Yaşar Kemal, Atıf Yılmaz, Halit Re-
fig ve Yılmaz Güney tarafından yazılmıştır.
Müzik sorumlusunun Ruhi Su olduğu filmde
Karacaoğlan'ı Nuri Altınok, sevgilisini ise Tijen
Par canlandırmıştır.

3.4.3. Karacaoğlan (1966): Nuri Akıncı'nın
senaryosunu yazıp, yönetmenliğini üstlendiği bu
filmde Karacaoğlan rolünü Salih Güney üstlen-
miştir.

Bu çalışmaların dışında, Karacaoğlan'la ilgili

belgeseller de hazırlanmıştır (Sakaoğlu 2004: 227).

4. Efsane ve İnanmalarda Karacaoğlan: Çukurova insanının yüreğinde Karacaoğlan sevgisi öylesine büyümüştür ki, o gerçek kişiliğinden alınıp efsanevi bir kişiliğe büründürülmüş, adetâ velî tipinde bir zât, mutasavvıf bir şair olarak gösterilmiş, ona bağlı kerametler anlatılmaya başlanmıştır. Bu anlatıları şekilde sıralayabiliriz:

4.1. Karacaoğlan'ın Şekil Değiştirme-si: Karacaoğlan'ın bazı şiirleri etrafında kısa hikâyeler oluşturulmuştur. Bu hikâyelerden biri de Karacaoğlan'ın "yaşnâme" türündeki bir destanı ile bir kızla olan atışması etrafında anlatılır. Bu hikâyeye göre Karacaoğlan, "velî" tipindeki kişilerin en önemli özelliklerinden biri olan şekil/don değiştirme kerametini göstererek darda kaldığında kedi şekline dönüşmüştür.

Kadirlili Yusuf Sıra tarafından anlatılan bu hikâyede Karacaoğlan, Göksun'a giderken "Ali Kayası" mevkiinde, kaya başında yün eğiren Yörük kızı ile karşılaşır. Kızı beğenir ve; "Eğer, bu kız görüldüğü gibi ciddiyse, bununla evlenilir" diye düşünerek, kıza bir dörtlük söyler. Kız, ilk dörtlüklerde sert tepkiler verse de, Karacaoğlan'ın ısrarlı davranışı karşısında yumuşayıp, "Gel oğlan sarılalım deliysen de " deyince, Karacaoğlan; "Ben seni sınıdım ökçen yağumuş / Almam şimden geri huri isen de efendim" der ve yoluna devam etmek ister. Duruma çok üzülen kız, Karacaoğlan'ın yanına varmak için yol bulamayınca, kendini kayalardan aşağıya atar. Kızın öldüğünü gören Yörükler, Karacaoğlan'ı yakalayıp dövmeye başlarlar. Darda kalan Karacaoğlan, Allah'a yalvararak, bir anda kedi şekline girip oradan uzaklaşır. Bir süre sonra tekrar insan şekline dönüşerek yoluna devam eder (Şimşek 2005: 42; Kaya 1998: 174).

4.2. Karacaoğlan'ın Kırklara Karışması: Hayatı etrafında teşekkül eden bir hikâyeye göre, yıllarca rüyasında gördüğü bir güzeli arayan Karacaoğlan, onu bir türlü bulamaz. Daha sonra iyice yaşlandığını düşünerek, dünyevi işlerden elini eteğini çekip hacca gitmeye karar verir. Bu düşünceyle Tarsus'ta bulunan Ashab-ı Kehf'e giren Karacaoğlan'ı bir daha gören olmaz. Halkın inancına göre, burada bulunan bir mağaradan Kâbe'ye

yol gitmektedir. Kimilerine göre Karacaoğlan, hacca gidip orada ölmüştür, kimilerine göre de kırklara karışmıştır (Şimşek 1999: 629).

Bir başka rivayete göre ise Karacaoğlan'ın Ashab-ı Kehf'e girip kırklara karışmasının sebebi, türlü zorluklardan sonra kavuşabildiği Elif'in yatağında oba beyinin yeğenini görmesinden dolayıdır (Sakaoğlu 2004: 2009).

4.3. Karacaoğlan'ın Ölülere Diriltmesi: Varyantlarına, Çukurova, Sivas, Kars ve Azerbaycan gibi sınırlı alanlarda rastladığımız "Mahmut ile Nigâr" (Hal / Nar / Kul Mahmut adıyla da bilinir) hikâyesinde, Karacaoğlan ölülere diriltten bir ermiş tiplmesi ile karşımıza çıkar. Hikâyeye göre, suya atılarak öldürülen Mahmut, Nigâr ve Kamber'in cesedini bir bahçıvan bularak kıyaya çıkarır. Diğer taraftan, artık saz çalmayı bırakan Karacaoğlan'ın rüyasına bir ak saçlı ihtiyar girerek, sazını gömdüğü yerden çıkarmasını ve gidip üç cesedin başında türkü söylemesini ister. Belirtilen yere giden Karacaoğlan, söylediği şiirlerle cesetlerin yeniden canlanmasını sağlar (Kaya 1993: 159-161, Şimşek 2014: 457-459).

4.4. Derin Sudan Geçmesi: Karacaoğlan hikâyesini anlatan Fekeli Kör Ali, Karacaoğlan'ın keramet sahibi olduğunu, o yürürken yolların katlandığını, uzun yolların kıaldığını, gideceği yere çabucak vardığını belirttikten sonra, onun şu kerametini anlatır: Evini terk eden Karacaoğlan, parayla geçilen bir köprüye rastlar, fakat verecek parası olmadığı için soyunarak suya gireceği sırada, bir anda nehrin suyu çekiliverir! (Nasrattınoğlu 1993: 126).

4.5. Âşıklığa Başlaması: Karacaoğlan, Hemite (Osmaniye) civarında, Ceyhan ırmağı kıyısında çobanlık yaparken, yanına bir kocakarı gelerek, ondan, kendisini suyun karşı tarafına geçirmesi için yardım ister. O zaman "Karaoğlan" lakabıyla tanınan Karacaoğlan, bunu omuzuna alıp geçirirken, boynunu bir şeyin yaktığını hisseder ve sebebini kocakarıya sorar. Kocakarı sebebini açıklamayınca, Karacaoğlan bunu yatırıp, kendisi kontrol eder ve karının uygun olmayan yerine Kur'an-ı Kerim'i koyduğunu görür. Karacaoğlan, Kur'an'ı alır, kocakarıyı da öldürerek suya atar.

Karacaoğlan, tekrar işinin başına döndüğü sırada, önce bir/üç daha sonra da yedi atlı gelerek kocakarını sorarlar. Karacaoğlan bunlara, karını görmediğini söyler. Ancak daha sonra kırk atlı gelip yine aynı kadını sorunca her şeyi tek tek anlatır. Meğer bunlar, “Üçler, Yediler, Kırklar” imiş ve atlılardan biri Hz. Hızır’ı imiş! Bunlar, uzun süredir Kur’an’ı almak için karının peşindedir. Olanları öğrenince Karacaoğlan’dan bir dileğinin olup olmadığını sorarlar. O da hiçbir isteğinin olmadığını söyleyince, ona:

“Elindeki tuttuğun deynek saz olsun

Ağzından çıkan söz olsun

Bundan sonra sana Karacaoğlan densin

Adın, dünya durdukça söylensin” derler.

Bu sözler üzerine, bir anda Karacaoğlan’ın elindeki değnek saza dönüşür! Karacaoğlan, bu olaydan sonra çalıp söylemeye başlar. Düğünlerde derneklerde türküler söyleyen Karacaoğlan’ın güreşlerde de cazgırlık yaptığı anlatılır ¹.

4.6. Sırları Bilmesi: Kadirli Âşık Feymani’nin anlattığı hikâyede Karacaoğlan, bir süre Kozanoğlu’nun yanında âşıklık yapar. Fakat onu çekemeyenler iftira ederek, Kozanoğlu’nun karısında bunun gözünün olduğunu söylerler. Bu sözlere pek inanmayan Kozanoğlu, onun Hak âşığı olduğunu ispatlaması için: “*Karıma bir türkü söyleyeceksin, Hak âşığı isen içinde benim bilmediğim bir özelliğini söyleyeceksin, yoksa senin boynunun vurdururum!*” der. Karacaoğlan:

“Güzel sevme derler nasıl sevmeyim (sevmiyem)

Çatık kaşın arasında benler var” der.

Bey, karısının kaşında “ben” olup olmadığını bilmemektedir. Bir ustura ile karısının kaşlarını kazıtır ve gerçekten “ben” olduğunu görür (Sakaoğlu, 2004: 847-850). Böylece Karacaoğlan da Hak âşığı olduğunu ispatlamış olur.

4.7. Mezarına Dair Anlatmalar: Böylesine yüceltilen bir insanın elbette mezarı da kutsal sayılacaktır. Karacaoğlan’ın mezarının nerede

olduğuna dair değişik rivayetler vardır. Bu rivayetlerden birine göre, onun mezarı Düziçi’nin Hodu yaylasındadır. Anlatıldığına göre Karacaoğlan bu yaylaya gelir ve bugün “Karacaoğlan Pınarı” diye anılan pınarın başında oturup Yörüklerle sohbet eder, sonra yaylanın düzlüğündeki ikinci pınarın başına varır, fakat orada aniden fenalaşır. Vasiyeti üzerine oraya defnedilir, sazı da başucundaki ağaca asılır ve çürüyünceye kadar orada kalır.

Yöre halkının inancına göre bu mezar kutsaldır. Mezardan alınan toprağın yağmur yağdırdığına inanılır. Ayrıca, zaman zaman bu mezardan mavi, yeşil ve kırmızı renkte ışıkların yükseldiği söylenir (Aktan-Yanık 1990: 15).

5. Hikâyelere Konu Olması: Günümüzde, Karacaoğlan’ın hayatını, şiirlerini ve onunla ilgili inanmaları konu alan çok sayıda hikâyeye anlatılmaktadır. Bu hikâyeleri, çeşitli özellikleri açısından üç grup halinde değerlendirebiliriz:

5.1. Büyük Halk Hikâyeleri: Bu tür hikâyeler; kahramanların ailesinden başlayıp, sevgili ile birbirlerine kavuşmalarına kadar süren maceralarını anlatan uzun halk hikâyeleridir. “Karacaoğlan ile İsmikân Sultan” ve “Karacaoğlan” hikâyelerini burada değerlendirebiliriz. Yine bu grup içerisinde yer alan “Han/Hal/Nar Mahmut” hikâyesinin bir bölümünde de Karacaoğlan, velî tipinde bir kişi olarak karşımıza çıkar ve şiirleriyle üç ölüyü diriltir (Kaya 1993: 159-161, Şimşek 2014: 457-459).

5.2. Matbu Hikâyeler / Halk Romanları: Bunlar, bazı yazarların, Karacaoğlan’ın şiirlerinden ve onun hakkında anlatılanlardan hareketle, sonradan kaleme aldıkları hikâyelerdir ki bunlardan bir kısmı roman tarzındadır. Bahsedilen eserlerden bazıları şöyledir: “*Karacaoğlan*”, (Güloğlu 1942; Korgunal 1939; Toroslu 1979), “*Karacaoğlan ile Benli Kız*” (Yukay, 1954) “*Karacaoğlan ile Yayla Güzeli*” (Gürgen, 1982), “*Karacaoğlan ile Karaca Kız*” (Yurdatap, 1941), “*Karacaoğlan ile Kara Kız*” (Uraz 1939), “*Karacaoğlan ile Elif Gelin*” (Cunbur, 1985: V) ve “*Karacaoğlan’ın Aşk Maceraları*” (Korgunal 1977).

5.3. Hikâyeli Türküler: Bir veya birkaç tür-

¹Bu bilgileri, 1972 yılında Osmaniye’nin Kadirli ilçesinde ikâmet eden 1337 (1921) doğumlu Hacığa Mulla Demiray, Millî Kâmil Demiray’a anlatmıştır. M. K. Demiray da 14 Mart 2006 tarihinde, edebiyat öğretmeni İrfan Can’a aktarmıştır.

küye bağı olarak oluşturulmuş kısa hikâyelerdir. Türkü/şiiir merkezli olan bu tür hikâyelere, Doğu Anadolu bölgesinde “serküşte” veya “kaside”, Güney Anadolu’da ise “bozlak” (içerisinde söylenen türküden dolayı) denir. Bunlar genellikle yaşanmış hikâyelerdir. Karacaoğlan’ın, başından geçen maceraları konu alan ve bu grup içerisinde değerlendirilebileceğimiz, çok sayıda hikâyeli türküleri vardır. (Ancak, hikâyelerde geçen olayların gerçekten yaşanmış olup olmadığı bilinmemektedir.) Bu hikâyeli türküleri genellikle Çukurova, Gaziantep ve Kahraman Maraş dolaylarında anlatılmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır:

1. Karacaoğlan’ın Âşık Olması - I
2. Karacaoğlan’ın Âşık Olması - II
3. Karacaoğlan / Yusuf Sıra Anlatması
4. Sefil Yakup
5. Karacaoğlan’ın Evliliği
6. Padişah ile Nemse Kralı

6. Karacaoğlan Çiçeği: Çukurova yöresinde, “Karacaoğlan” veya “dön Karacaoğlan” adıyla anılan bir çiçek vardır. Otsu bir bitki olan bu çiçeğin iğneye benzeyen tohum kısmı olgunlaştığında 3-5 kola ayrılır ve her biri kendi eksenini etrafında kıvrılarak helezonik bir şekil alır. Çocuklar bunları kıyafetlerinin herhangi bir yerine (kol, yaka, göğüs) batırarak, “dön Karacaoğlan dön” diyerek, dönüşünü seyrederek².

7. Karacaoğlan Oyunu: Çukurova yöresinde, çocuklar tarafından oynanan bir oyundur. Gelinciklerin³ tomurcukları kullanılarak bir gelin yapılır. Bu gelinin başına *karacaoğlan çiçeğinin* iğnemesi kısmı (iğneye benzer ve helezonik bir şekilde kıvrılmıştır) batırılır. Bazen gelinin yanına damat olarak Karacaoğlan veya Keloğlan tiplmesi de yapılır. Sonra, o gelinin Karacaoğlan’ın yollarını bekleyen gelin olduğuna inanılarak, onun ağzından:

“Dön Karacaoğlan dön dön
Dön dolaş geri bana dön
Dön gel Karacaoğlan dön dön
Dön Karacaoğlan dön dön”

²Bilgiler, Kadirli Lisesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olan İrfan CAN’dan alınmıştır

³Çukurovayöresindegelincikleriçin “pampal” terimi kullanılır.

türküsi söylenir⁴. Bu arada gelinin başındaki helezonik iğne yavaş yavaş döner.⁵

8. Fıkralarda Karacaoğlan: Karacaoğlan’a, fıkralarda fazla yer verilmese de, yine de bir örneği tespit edildi. Osmaniye ve çevresinde, Karacaoğlan’ı Kars’ın (Kadirli’nin) kadısı ve Sis’in (Kozan’ın) müftüsü ile karşı karşıya getiren bir fıkra anlatılır. Fıkra şöyledir: Bir gün, Karacaoğlan omuzunda sazıyla eşeğe binip giderken karşısından Kars’ın (Kadirli’nin) kadısı ile Sis’in (Kozan’ın) müftüsü gelir. Bunlar, Karacaoğlan’ı görünce yüzünün karamalığından dolayı; “*Aha gıyamet alameti geliyor.*” derler. Yörede ermişliğine inanılan Karacaoğlan, bunların kendisi için neler söylediklerini hisseder ve onlara yaklaşıncı eşeğine vurmaya başlar. Müftü dayanamayıp; “*Be adam, bu hayvanın suçu ne de bu kadar dövüyorsun onu?*” diye kızınca, Karacaoğlan; “*Ah! Müftü Efendi ah, siz bilmezsiniz onun ne inatçı bir yezit olduğunu. Ben ona yalvarıyorum, ‘Çal, çağır da adam ol!’ diye, o inat ediyor; ‘Ya Kars’a kadı olacam ya Sis’e müftü olacam!’ diye!*”⁶ der.

9. Bilimsel Toplantılar ve Konferanslar: “Karacaoğlan” konulu uluslararası düzeyde, biri İstanbul’da (1975), üç de Adana’da (1990, 1991, 1998) olmak üzere beş sempozyum yapılmıştır. Ayrıca çeşitli tarihlerde İçel’in Mut, Adana’nın Feke, Osmaniye’nin ise Düziçi ilçelerinde Karacaoğlan’ı konu alan çok sayıda toplantı, panel, şenlik ve açık oturum düzenlenmiştir.

10. Yer Adlarında Karacaoğlan: Türkiye’de, “Karacaoğlan” adının verildiği birçok yer bulunmaktadır:

a) İçel’in Mut ilçesine bağlı Çukur köyünün yeni adı,

b) Çorum’un Kargı ilçesine bağlı bir köy,

⁴Anlatıldığına göre Karacaoğlan, eşinin kendisini aldattığını görünce evi terk eder ve bir daha dönmez. Bu duruma çok üzülen hanımı, o günden sonra bu türküyü söyleyerek Karacaoğlan’ı beklemeye başlamıştır.

⁵Bilgiler, Kadirli Lisesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olan İrfan CAN’dan alınmıştır.

⁶Fıkra’yı, İsmail Bal anlatmıştır. 1338 doğumlu olan Bal, Kahramanmaraş’ın Andırın ilçesine bağlı Darıovası Köyünden olup, yukarıda verilen fıkra’yı edebiyat öğretmeni Battal Dobuz’a 2005 yılında anlatmıştır. Dobuz da yaptığı derlemeyi edebiyat öğretmeni İrfan Can’a vermiştir.

c) Kırklareli'nin Babaeski ilçesine bağlı bir köy.

Ayrıca, Adana'nın Yüreğir, İzmir'in Bornova ilçeleri ile Kahraman Maraş'ta mahalle adı, Osmaniye'nin Düziçi ilçesinde "Karacaoğlan Farsağı Mahallesi" vardır. Konya ve Adana'da ise cadde adı olarak da geçer. Bunların dışında "Karacaoğlan" adının, daha çok Çukurova yöresi merkez olmak üzere, birçok yerde parklara, bahçelere, kütüphanelere, derneklere, okullara vs. verildiğini görmekteyiz (Sakaoglu 2004: 323-329).

11. Diğer Âşık ve Şairlerin Dilinde Karacaoğlan: Özellikle Çukurova yöresinde, Karacaoğlan birçok âşığın ustası kabul edildiği için, hakkında söylenen şiirlerin sayısı bir hayli kabarıktır. "Karacaoğlan" konulu şiir yarışmalarında söylenen bütün şiirler de doğal olarak âşığımız üzerinedir. Bunlardan birkaç örnek vermek istiyoruz:

Bire Karacaoğlan, bire can dostum
Sensiz yaylaların tadı olmuyor
Çukurova bayramlığın soyundu
Tor mayalı Türkmen kızı gülmüyor
Acemi âşıklar aşktan ne anlar
Ne sözünü bilir, ne sazdan dinler
Senin için ilik çözen gelinler
El eğledik, ışmar ettik gelmiyor
Sendeki bu sırrın hikmeti nedir
Sazında, sözünde, özünde midir
Bütün güzellerin kavli senledir
Başkasına hiçbir güzel kalmıyor
Aşkın düğümünü çaldın mı gittin
Bütün güzelleri aldın mı gittin
Sevda çiçeğini yoldun mu gittin
Döne küskün, Elif halden bilmiyor
Övdüğün güzeller vefasız çıktı
Ne yorgunsun dedi, ne yüze baktı
Nazlar usandırdı, işveler kalktı
Mor beliği kuluncuna sarmıyor.
İsmail ARSLAN (Arslan 1990(?): 21-22)
Adanalı âşık Hacı Karakılçık ise şöyle der:
Fekeli'nin kucağında
Sazı var Karacaoğlan'ın
Gökçeli'nin ocağında
Közü var Karacaoğlan'ın
Düzün bayram haftasında
Sazın sözün ortasında

Edebiyat sofrasında
Tuzu var Karacaoğlan'ın
Sevgisi çalmış galebe
Ün salmış Şam'a Halep'e
O hocamız, biz talebe
Tezi var Karacaoğlan'ın
Çukurova silasında
Tabiatın alasında
Toros Türkmen yaylasında
İzi var Karacaoğlan'ın
Ölümsüzlük durağında
Allah aşkı yüreğinde
Dostluk barış tarağında
Bezi var Karacaoğlan'ın
Yunus'tan almış ilhamı
Hoşgörü, gönül adamı
Erkanı, yolu yordamı
Kozu var Karacaoğlan'ın
Nağmeler telden tele
Dolaşıyor dilden dile
İlerliyor yıldan yıla
Hızı var Karacaoğlan'ın
Kınalı beyaz ellere
Hayranmış ince bellere
Ala gözlü güzellere
Nazı var Karacaoğlan'ın
Dili cümle dilden arı
Lekesiz yaylanın karı
Çağlayan sevgi pınarı
Gözü var Karacaoğlan'ın
Garip Hacı'm bu bir gerçek
Ondan bahseder gelecek
İnsanı irşad edecek
Sözü var Karacaoğlan'ın (Artun 1996: 80-82)
Yaklaşık bir buçuk yıl önce kaybettiğimiz, Torosların gür sesi, Abdolvahap Kocaman ise, Karacaoğlan'ı şöyle anlatır:
Gözünü sevdiğim Çukurova'nın
Dört yanın Karacaoğlan söylemiş
Dağlardaki menekşenin sübülün
Destanını Karacaoğlan söylemiş
Âlimleri her celsede övmenin
Cahilleri ilim ile dövmenin

Fırsat elde iken güzel sevmenin
Zamanını Karacaoğlan söylemiş
Bundan üstün âşık olmaz bence
Müslümanmış, inancına gelince
Türklüğü savunmuş asırlar önce
Lisanını Karacaoğlan söylemiş

Böyle sevgi dolu âşık gelmemiş
Kendi ölmüş ama ismi ölmemiş
Bize söyleyecek bir şey kalmamış
Tamamını Karacaoğlan söylemiş (Atılğan
1999: 51-52)

Bu anlatılanlardan ne kadarı gerçekten Karacaoğlan ile ilgilidir bilemeyiz. Ama bir gerçek var ki, Karacaoğlan bugün, yaşadığı çağdan daha ünlü, daha güçlü bir şekilde yaşatılmaktadır. Yöre halkının Karacaoğlan'a olan sevgisi, onu türkünden tiyatroya, efsaneden fıkraya, hikâyeye kadar her alana taşımış, keramet sahibi bir velî sıfatına büründürerek; çiçeklere, mekânlara ad yaparak ölümsüzleşmesini sağlamıştır.

KAYNAKLAR

- Aktan, Selma–Musa Yanık (1990), “Karacaoğlan’ın Şiirlerinde ve Yapılan Araştırmalara Göre Hayatı”, *1. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu (21-23 Kasım 1990)*, Adana, 6-15.
- Arslan, İsmail (1990?), “Karacaoğlan’ın Düşünce yapısı ahlâk anlayışı ve Karacaoğlan Şiirlerinde Erotik Öğeler”, *1. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu (21-23 Kasım 1990)*, Adana, 16-22.
- Artun, Erman (1996), *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani*, Adana.
- Atılğan, Halil (1999), *İki Taştan İbaret / Kadırlılı Abdulvahap Kocaman / Hayatı-Sanatı-Şiirleri*, Ankara.
- Cunbur, Müjgân (1985), *Karacaoğlan*, Ankara.
- Güloğlu, Faruk Rıza (1942), *Karacaoğlan*, İstanbul.
- Gürgen, Fevzi (1958), *Karacaoğlan ile Yayla Güzeli*, İstanbul 1958.
- Karabulut, Âşık Halil (1999), *Şiire Adanan Ömür*, Ankara.
- Karaer, Mustafa Necati (1988), *Karacaoğlan*, Ankara.
- Kaya, Doğan (1993), *Mahmut ile Nigâr Hikâyesi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Ankara.
- Kaya, Doğan (1998), “Karaca Oğlan’ın Efsanevi Kişili-

- ği”, *Türk Kültürü*, 36 (419), Mart, 171-182.
- Korgunal, Muharrem Zeki (1939), *Karacaoğlan*, İstanbul.
- Nasrattınoğlu, İrfan Ünver (1993), “Karacaoğlan Hikâyesinin Fekeli Kör Ali Varyantı”, *II. Uluslararası Karacaoğlan - Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu (20-24 Kasım 1991)*, Adana, 121-128.
- Sakaoğlu, Saim (2004), *Karaca Oğlan*, Ankara.
- Şimşek, Esmâ (1999), “Karacaoğlan’ın Hayatı Etrafında Teşekkül Eden Yeni Bir Halk Hikâyesi”, *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu) / Bildiriler*, Adana, 620-629.
- Şimşek, Esmâ (2005), “Karacaoğlan’a Bağlı Olarak Anlatılan Kısa Hikâyeli Türküler”, *Karacaoğlan’dan – Bela Bartok’a, Dadaloğlu’ndan – Âşık Feymani’ye Osmanîye Kültür – Sanat ve Folklor Sempozyumu*, Ankara, 35-53.
- Şimşek, Esmâ, “Karacaoğlan’ı Erenler Katına Çıkararak Bir Hikâye: Han Mahmut Hikâyesi ve Kaynağı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Bülbül Ne Yatarsın Bahar Erişti / Karacaoğlan Kitabı*, (Hzl. M. Sabri Koz), İstanbul 2014, 449-470.
- Toroslu, Abdullah (1979), *Karacaoğlan*, Ankara.
- Uraz, Murat (1939), *Karacaoğlan ile Karakız*, İstanbul.
- Yukay, Rasih (1954), *Karacaoğlan ile Benli Kız*, İstanbul.
- Yurdatap, Selami Münir (1941), *Karacaoğlan ile Karakız*, İstanbul.

BİR ADAM

Bir adam varmış herkes görmüş
Bir tek o görmemiş; körmüş.
Bir adam varmış hiç kimse görmemiş
Yalnız o görmüş; herkes körmüş

Hasan Onur ALTINBAŞ

GAFİLLER

Karanlığa kürek çeken gafiller
Fitne tohumları eken mahfiller
Bedri, körler ülkesine döndük;
İnsaniyla, dertlenmeyen sefiller

Bedrettin KELEŞTİMUR

BAYRAM DURBİLMEZ'İN TURNALAR-II ŞİİRİ İLE TÜRK DÜNYASINA RUHSAL BİR FARKINDALIK

Mehmet BİLGEHAN

Özet

Bilim adamı ve şair olma özelliklerini bir arada sergileyen Bayram Durbilmez, “Yedi devlet, bir millete...” armağan ettiği “Turnalar” şiirlerinde olduğu gibi “Esir yurtlara...” adadığı “Turnalar-II” şiirinde bilgece, bilimsel bir analiz yapmıştır. Birinci şiir Türk dünyasının güçlü yönlerini, fırsatlarımızı ifade ederken, ikinci şiir zayıf yönlerimiz ve bize tehdit unsuru olan önemli problemlerimizi şiir diliyle dile getirmektedir. Bilge ve bilgin şair Durbilmez, Türk milletinin birliğini, dirliğini ve esenliğini oluşturacak manevi köprüleri iyi bilmekte ve şiirlerinde bunlara telmihte bulunmakta; bir yandan da yıkmakla görevli şer güçlere ve yerli işbirlikçilerine işaret ederek Türk milletinin maruz bırakıldığı sanal savaş aracı subliminal yazılımlara karşı şiirleriyle de cephe açmaktadır. Yaşayan şairler içinde kendine özgü özellikleriyle özgün bir yere sahip olan bilge ve bilgin şair, subliminal yazılımlara karşı tek başına yeni nesli etkileyebilecek bir hayat, kültür, stratejik akademi oluşturmuş gibi görülüyor. Etkili iletişim dili olarak şiir dilini yerli yerinde kullanan şair, bu yönüyle de Türk dünyasında başarılı şiirleriyle de genç şairleri etkilemeye devam ediyor. Bu makalede, “Turnalar-II” adlı şiirinden hareketle, Durbilmez’in geçmişten getirdiği bilgi birikimini ve ilham zenginliğini kullanarak günümüz insanlarında nasıl bir ruhsal farkındalık kazandırdığının ve bu yolla geleceğe nasıl bir yön vermeye çalıştığının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bayram Durbilmez, Turnalar-II, şiir dili, SWOT analizi, farkındalık, kolektif bilinçaltı, kişisel bilinçaltı.

Şiir duygunun bir yansıtmasıdır, fakat bu bir aynayı yol boyunca gezdirerek ona akseden eşya ve hadiselerle ait görüntülerin bir çetelesini tutmak kabilinden bir yansıtma değildir. Güneş ışığının bir kırağı kristalinde yedi renge ayrılması kabilinden ayırıştırıcı ve güzellik duygusuyla zorunlu ilişkisinden dolayı bir o kadar da billurlaştırıcı bir yansıtmadır, kısaca bir tebellür hadisesidir. Sanat insanı gerçeklikle değil, hakikatle yüzleşir. Bu da ister istemez özel bir bilgilendirme ve bilgilendirme sürecini lüzumlu kılar. Bunu çok iyi bilen şair de “**Turnalar-II**” şiirinde, Türk milletini esir Türk yurtları konusunda da bilgilendirmeye çalışır:

Uçun Türkiye’den esir yurtlara / Hicran yarasını sarın turnalar / İnleyen göllere, kanlı sırtlara...

Rüzgârla el ele verin turnalar (Durbilmez 2012)

Dünyayı kan ve gözyaşına boğan ikinci Dünya Savaşı’nın üzerinden bunca zaman geçmesine rağmen, bu savaşın aslında bitmediğini devam ettiğini söyleyebiliriz. Bu savaşla birlikte insanlık ayıbı olan soykırımla tanıştı. Hemen herkes soykırım dendiğinde Yahudileri hatırlamakta hemfikirdir. Oysa İkinci Dünya Savaşı’nın tek ve gerçek kurbanlarının Stalin Rusya’sının Türkleriyle, Asya’nın Japonları olduğunu kimse hatırlamaz. İki süper gücün önünde iki engel vardı; Ruslar için Türkler, ABD ve sermaye çevreleri için milli Japon gücüydü. Günümüzün bu süper güçleri bu savaşın yönünü Ortadoğu çevirmiş gibidirler. Dünün Rusya’sıyla

günümüz Rusya’sı açısından Kırım söz konusu olduğunda hiçbir fark olmadığını görebiliyoruz.

Doğu Türkistan, Musul, Kerkük, Bayır Bucak, Bağdat, Tebriz bu savaşın yeni hedefleridir. Şiiri bir suur işi olarak da gören Durbilmez, Irak Türkmenlerinin dertlerine şöyle işaret eder:

Nasılmış öğrenin Musul’la Kerkük / Düşleri yaralı, dertleri büyük / Boyunları yine kalmasın bükük / Yaralara merhem sürün turnalar

Şair bu dörtlükte Turna katarına -yedi devlet bir millete- “Nasılmış öğrenin Musul’la Kerkük” diye bir soruyla başlıyor. Çünkü şairin yüreğini en derininden sızlatan sorun “Musul-Kerkük” sorunu. Burada ilgi çeken şey, “Sorun” demiyor olması, özellikle “öğrenin” diyor, bizzat görüşerek, onlarla bir olarak, kendi gözlemlerinizle durumu inceleyin emrini bir “aksakal” edasıyla veriyor.

Bu dörtlükte, “düşleri yaralı(dır)” “dertleri büyük(tür)”, boyunları bükük(tür)” ad cümlelerini kullanıyor. Bu şekilde kullanılan cümlelerin aslında yine sıfat tamlaması kuruluşunda bir yapının ters çevrilmiş hali olduğunu biliyoruz. Şair burada da “yaralı düşler”, büyük dertler”, bükük boyunlular” sıfat tamlamasıyla adeta bir ressamın fırça darbeleri gibi soy kırım manzarasının oluşturduğu tabloyu tamamlamak istiyor. Soyut anlamlı kelimeleri ad cümleleriyle kullanarak bu duyguları somutlaştırıp aklımızın anlayacağı bir halden, alt belleğimize anlayacağı bir hale dönüştürerek, oradan ruhumuza düşleri bile yaralı bu

umutsuz insanların dramını hissettiriyor.

Şairin “Boyunları yine kalmasın bükük” temennisi ve duası o kadar samimi ki mitolojik olarak haber götürmenin yanında geçtiği yörelerdeki ekili tarlalara bereket veren turnalardan bu bölgedeki insanlarımızın yaralarına merhem sürmelerini istiyor. Şair sırasıyla Musul, Kerkük, düşleri yaralı, dertleri büyük, boyunları bükük ifadeleriyle bütünden parçaya doğru gidiyor, ad aktarmaları ile mecaz-ı mürsel oluşturuyor, bu adlandırmaların hepsi ayrıca buranın insanlarını türlü hallerine göre tasvir etme, içinde buldukları durumu duygularımıza hitap edecek şekilde anlamamızı ve hissetmemizi isteğinden kullanıyor. Mısra'nın başında sorduğu soru tecahülûariftir cevabını bildiği bir soru soruyor. Bükük boyunlarıyla tabiata bir unsuru insan aktarıyor, burada deyim aktarması açık hem de kapalı istiare oluşturuyor, çünkü ustaca şair burada benzetme yönlerini ustaca kullanarak esir imgesini temsil-i istiare olarak kullanmak istemiş. Boynu bükük bir tomurcuk ifadesi de benzeyeni insan da kullanılmamış.

Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle beraber Mustafa Kemal, yeni bir sınır düşünmüştür. Bu sınır Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalandığı tarihte Türk ordularının fiilen hâkim bulunduğu yerleri esas almaktaydı. Atatürk Musul'u bu sınırlar içerisinde kabul etmiş, Milli Mücadelenin başında Lozan Konferansı Kongresi'ne kadar, bunu daim çeşitli ifadelerle vurgulamıştır. Fakat yıllardan beri savaşan Türk milletinin barışa olan ihtiyacının daha fazla olduğuna kanaat getirerek, Musul'un İngiltere kontrolüne geçmesine mani olamamıştır. Bu sonuç Türkiye'nin o tarihlerde uluslararası platformdaki yalnızlığı sebebiyle olmuştur.

Ateşkesin imzalandığı gün orduların fiilen bu hatta hâkim bulunduğunu ifade ile sınırların İskenderun körfezi güneyinden Antakya'dan, Halep ile Katma istasyonu arasında Cerablus köprüsü güneyinde Fırat nehrine kavuştuğunu, oradan Deyr-i Zor'a indiğini, daha sonra doğuya uzanarak Musul, Kerkük ve Süleymaniye'yi ihtiva ettiğini bildirmiştir. Ardından bu sınırların hudud-ı millî olduğunu belirtmiştir. ‹

Türkiye Cumhuriyetine bağlanma konusunda

büyük umutları olan Musul ve Kerkük Türkmenlerinin bundan söyle umutları hep yaralanmıştır ama çok şükür ölmemiştir. Bölgedeki siyasi gelişmeler bu yöredeki soydaşlarımızın dertlerini büyütmüş, boyunlarını bükük bırakmıştır. Şair Turnaları yaraları saran Kara kaman olup (şifacı kadın kamlar) bu yöredeki soydaşlarımızın yaralarına şifa olmalarını istiyorlar.

Bağdat'tan Türk yurdu Tebriz'e geçin / Sonra Heyder Baba dağı seçin / Şehriyarla bayram şerbeti için / Nevruz çiçekleri derin turnalar

Bağdat 1055 yılında atalarımızın grip zamanın İslam halifesini zor durumdan kurtararak yüce dinimizin bayraktarlığını alan ecdadımızın at oynattığı, eserler bıraktığı topraklardır. Tebriz, İsfahan, Şiraz, Nişabur, Meşhed, Rey, Tus ve Tahran bu beldeler Selçuklu atamızın güzide oğulları Tuğrul ve Çağrı Beylerin, Sultan Alparslan'ın mekân tuttıkları yerlerdir. Selçuk oğulları oralardan dal budak salarak Ahlat'a, Kars'a, Diyarbakır'a, Malazgirt'e gelmiş, Irak'a, Suriye'ye, Anadolu'ya hükmetmişlerdir.

Tuğrul Bey'in naşının bulunduğu türbe, “Burc-u Tuğrul” diye anılıyor. Türbe 20 metre yüksekliğinde bir burç, üç dönümlük bir bahçe içinde bulunuyor ve etrafta ağaçlar, çiçekler var. Avludan geçip burcun içine, Tuğrul Bey'in metfun bulunduğu yere giriliyor Silindir şeklindeki burç öyle konumlandırılmıştır ki, üzerinde üçgen dilimler halinde bulunan 24 açıklıktan aylı gecelerde ayın, gündüzleri de güneşin ışıkları süzülür ve yere gölge yapar. Her gölge sırayla saati gösterir!

Şair Turnalar –II şiirinin üçüncü dördlüğünü yine “-ç” yarı kafiye ve “-in” redifleriyle 6+6=11 hece ölçüsüyle oluşturuyor. Dördüncü mısırada “Nevruz çiçekleri derin turnalar” ifadesiyle bitiyor.

Dördlükte şair, Türk yurdu Tebriz, Haydar Baba dağı, kelime öbeği ve Şehriyar kelimesini belli bir amaçla bu bölgeyle ilgili bir yer adı ve önemli bir şair ismini belirterek kullanıyor ve bu şairin en ünlü şiir Haydar Baba adını taşıyor. Bu nedenle “Şahriyar'la bayram şerbeti için.” Mısra'sında geçen “bayram” şerbeti kelimesi

teviriyeli kullanılmış, hem şiirdeki lezzeti hem de, Şehriyar'ın şiirleri Güney Azerbaycan Türklerinin bir halk kültürü ansiklopedisi olduğunu hatırlatıyor. Çocukluk ve gençlik yıllarının bütün bayramları, törenleri ve bunların etrafında oluşan pratikler mazide kalmış ama tadı hiç eksilmeyen tazelikteki birer hatıra olarak onun şiirinde tüm tazeliği ile aynı lezzete tadabilirsiniz. Şehriyar'ın şiirlerinde her türlü insan ilişkileri bakımından okuyucuya 1920'li ve 1930'lu yıllardaki Güney Azerbaycan'ın samimi havasını yansıtır. (Özkan, 2006:150)

“Bayramıdı, gece guşu ohurdı, / Adablı gız bey corabın toburdı, / Herkes şalın bir bacadan soburdı, / Ay ne güzel gaydadı şal sallamah, / Bey şalına bayramlığın bağlamah.”

Muhammed Hüseyin Şehriyâr, İran edebiyatında olduğu kadar Türk dünyası edebiyatlarında da tanınmış önemli şairlerden biridir. Türkçe kaleme aldığı şiirlerinden “Haydar Baba'ya Selam” adlı şiiriyle ününü sadece yaşadığı coğrafyaya değil dünyanın değişik bölgesine özellikle de Türk dünyasına duyurmuştur.

Şehriyar'ın Türkçe divanında göze çarpan en önemli özellik, hiç şüphesiz onun kendi halkına, adet, gelenek-göreneklerine ve en önemlisi de anadili olan Türk Diline önem vermiş olması ve bunu birçok yönüyle üstün görmüş olmasıdır. Örneğin, “Türk'ün Dili” isimli şiirinde bunu açıkça dile getirmektedir:

Türk'ün dili tek sevgili istekli dil olmaz / Özge dile gatsan bu esil dil esil olmaz. / Fars şairi çok sözleri bizlerden aparmış, / Türk'ün meseli, folkloru dünyada tektir,

“Türk Evladı, Gayret Vaktidir” isimli şiirinde de bunun gibi özellikleri öne çıkaran tasvirlerle yer verilmektedir. Şair, “Derya Eyledim” şiirinde ise Türk dilini bir çeşme olmaktan deryaya dönüştürdüğünü ve bunun bir okyanusa dönüşmesi arzusunun dile getirmektedir:

Türki bir çeşme ise men onu derya eyledim, / Bir Soyug me'rekeni mehşer-i kübra eyledim. / Ümidim var ki bu derya hele ogyanus ola, / Ona zamin bu zemine ki müheyya eyledim. / Bah ki Haydar Baba efsane tek olmuş bir kaf / Men küçük bir dağı ser-i menzil-i anka eyledim.

(Şehriyâr, *Divan*, c.IV, s.230.)

Gerçekten de Haydar Baba dağı bu manzume de başı göklere ulaşan efsanevi bir dağ olur. Hatta bir kısım insan bunun bir dağ değil de çok ulu bir insan olduğunu zanneder

Bu eserin kaleme alındığı günlerde İran'ın o günkü rejimi, büyük bir halkın diline kilit vurmuş bu arada Azerbaycan halkının da kendi diliyle ko konuşup yazmasını “Milli birlik ve beraberlik” adına yasaklamıştı. İşte böyle bir ölümcül sessizlik ve suskunluk esnasında Şehriyâr'ın bu manzumesi yükseldi ve bu sessizlik ve suskunluğu bozdu.

Şehriyâr, böylece gerek İran'da gerek Azerbaycan'da ve gerekse Türkiye'de Türkçe bir edebiyatın oluşmasına büyük bir katkıda bulunmuştur. Nitekim Şair, bu konuda şöyle demektedir:

Türki bir çeşme ise men oni derya eyledim / Bir Soyuk ma'rekeni mehşer-i kübra eyledim / Ne tek İran'da benim velvele salmış kalemim / Bah ki Türkiye'de, Kafkaz'da ne kavga eyledim / Türki vallah, analar ohşağı, laylay dilidir / Derdimi men bu deva ile müdava eyledim.

(Şehriyâr, *Divan*, c.IV, s.230.)

Şair, bu şiirinde Türkçenin geleceğine olan güvenini çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kimi şairler vardır ki kaleme aldıkları şiir veya konularla ölümsüzleşmişlerdir. Kimi şairler de ele aldıkları konularla hem kendileri ölümsüzleşmiş hem de ele aldıkları konular ölümsüz bir hale gelmiştir. İşte Şehriyâr da bu tür şairler arsındadır. Örneğin Mehmet Akif dendi mi akla ilk gelen İstiklal marşı veya Çanakkale şehitleri adlı şiirleridir. Veya Necip Fazıl dendiği zaman akla hemen “Kaldırımlar” veya “Sakarya” şiirleri, Fuzuli dendiği zaman “Su kasidesi” akla gelmektedir. Veya bunu tersinden söylememiz de mümkündür. Biri zikredilince akla hemen diğeri gelir. Birbirleriyle özdeş bir hale gelmişlerdir. İşte Şehriyâr ile Haydar Baba şiiri de böyledir. Hatta Şehriyâr ve Haydar baba'sı bunları da aşarak kısa süre içinde bütün Türkçe

Şehriyar, Haydar Baba'ya Selam'ı yazmaya başladığında

Farsça şiirleriyle şöhret kazanmıştı. Rivayet olunur ki, annesi bir gün sanatçıya, ‘Oğlum sana

büyük şair diyorlar, ama ben senin şiirlerini anlamıyorum. Bizim dilimizde de şiirler yaz ki ben de anlayayım.’ mealinde serzenişte bulunmuş, bunun üzerine Şair bu metinleri kaleme almıştır (Gedikli, 1990: 84-85).

Doğu Türkistan’a edin hareket / Sevinç gözyaşları kalplerde rahmet / Dirensin arzular, bitsin bu hasret / Esaret zincirinin kırın turlar

Şiirde gam ve mutluluk, ağlama ve gülme, üzüntü ve ümit hep bir arada görülmektedir. Şair, adeta ağlarken güldüğünü de göstermektedir.

Yüreklere umut bir âb-ı hayat / Kırk yiğitle yine gelir mi Kürşad? / Çiçek çiçek açar yüzlerde vuslat / Zulmün defterini dürün turlar

Kırk sayısının İslam’ın etkisiyle önemi artmıştır (Durbilmez, 2007: 177-190). Kırk eren tarafından veya kırk şaman tarafından korunan kutlu kişilere **Kırklı** adı verilir. Burla Hatun’un savaşçı Kırk Kız yardımcısı vardır. Urla–Türk efsanelerinde, halk öykülerinde ve masallarında geçen savaşçı kadın motifini simgeler. Kırk kızdan oluşan savaşçıları vardır yanında. “Boyu Uzun Burla Hatun” ve “Saçı Uzun Sırma Hatun” şeklinde, başka bir karakterle birlikte söylencelerde adı geçer. Korkut Ata öykülerinde de yer alır. Sırma Hatun ise güzelliği sembolize eder. Yeni doğum yapmış bir kadının yanına bir iki kişi hariç kırk gün boyunca kimse girip çıkmaz. Bu durumun sağlık gerekçeleriyle bir bağlantısı olduğu açıktır. Ayrıca bu süre çocuğun kırkının çıkması anlamına da gelir ki, bu anlayışa bağlı gelenekler vardır; dua okunması, yemek verilmesi vs. gibi. Ölünün kırkının çıkması da yine benzer biçimde dualarla ve helva yapılarak gerçekleştirilir. Bu anlayışın temelinde ruhun yaşadığı evi kırk gün sonra terk ettiği inancı vardır. Kırgız bayrağında Güneşin etrafında kırk Kırgız boyunu simgeleyen kırk ışın vardır. Dede Korkut Hikâyeleri, Manas Destanı, Kırgız Türeyiş Efsanesinde Kırk Kız vardır. Oğuz Han’ın verdiği şölenlerde diktirdiği sııkların boyu kırk kulaç uzunluğundadır. Hikâye ve masallarda “kırk gün, kırk gece” düğünler yapılır. Cezalandırılanlar için “Kırk katır veya kırk satır” şeklinde bir uygulamadan bahsedilir. Ejderhalar kırk gün veya kırk yıl uyurlar. Ejderhadan kırk kıl koparılır ve ateşte yakılır, ejderha ancak o zaman ölür. İslamiyet’te ise ölümün ardından kırk gün

Doğu Köktürk Devleti, bağımsızlığını kaybettikten sonra (630) esir düşen Kieli Kağan Çin’e getirildi. Türkler de Çin Şeddi boyunca parça parça yerleştirildi. Böylece, onların Türklüklerini unutup Çinleşmeleri planı uygulanmaya başlandı. Kieli Kağan 634’te kederinden öldü. Esir Türklerin arasında, esarete dayanamayıp, hayatlarına son verenler görüldü. Çinlilerin tutumu tepkilere yol açtı. Çeşitli yerlerde bulunan Türk toplulukları ayaklandı. Çinliler, bu ayaklanmaları şiddetle bastırdılar. Çin hâkimiyetine karşı başkaldırıları arasında hayranlık verici olanı «Kürşad İhtilali”dir. Eski Köktürk hakanı Yehu’nun oğlu olan Kürşad, Çin sarayındaki (Siganfu Sarayı) muhafız birliğinde görevliydi. Bu cesur Türk Tiginini, Köktürk Devleti’ni canlandırmak için 39 arkadaşı ile birlikte gizli bir plan hazırladı. Çin İmparatoru Tay-Çung bazı geceler şehirde tek başına dolaşıyordu. Bu durum kollanacak, imparator yakalanıp Türklerin bağımsızlığını tanımaya zorlanacaktı. Çin sarayında esir bulunan Holuku Tigin de, kağanlığa getirilecekti.

Planın uygulanacağı gece ansızın şiddetli bir fırtına çıktı. 40 Türk yiğidi, planın anlaşılmasından çekindiler. Kararın geciktirilmesini uygun bulmadılar. Dışarı çıkmayan imparatoru, saraya baskın yaparak tutsak almaya karar verdiler. Doğruca saraya yürüdüler. Muhafızlarla çarpışarak saraya girdiler. Yüzlerce Çinli askeri öldürdüler. Fakat dışarıdan gelip saraya doluşan Çin ordusu çok kalabalıktı. İmparatorun ele geçirilemeyeceğini anlayan Kürşad, sarayı terk etme emrini verdi. İmparatorun ahırına hücum eden 40 Türk, seyisleri öldürüp, buldukları atları alarak saraydan kaçtılar. Döğüşe döğüşe, şehir yakınındaki Vey Irmağı’na doğru çekildiler. Fakat burada yakalandılar.

40 Köktürk yiğidinden hiçbiri kurtulamadı. Kanlarının son damlasına kadar cesurca çarpıştılar. Kürşad ve bütün arkadaşları öldürüldü (639). Ancak büyük cesaret isteyen bu hareket, Çin sarayında derin yankılar bıraktı. Kürşad ve kırk neferinin kurtuluş hareketinden sonra korkuya kapılan Çinliler, Siganfu’daki bütün esir Göktürkleri serbest bıraktılar. Çinliler, Türkleri

Çinlileştirmekten vazgeçip, onları Sarı ırmağın kuzeyine naklettiler. Yalnız ismen kendilerine bağlamakla yetinmek zorunda kaldılar. Bu suretle, Kutluk ile başlayan Türk bağımsızlık hareketinin tohumu atılmış oldu.

Kırım'ı düşleyen uğrar Kırım'a / Kırım'a uğrayan ağlar Kırım'a / Akmescit, Akyar, Kerç, Eski Kırım'a... / Çiğliklara kulak verin turnalar

Akmescit Kırım Özerk Cumhuriyeti'nin başkentidir. Kırım Tatarca yazılışı "Aqmescit"ti. 15. yüzyılın sonlarında Mengli Giray han döneminde korunaklı bir kale şeklinde kurulmuştur. 1508 yılında da Ali Beyoğlu Abdurrahman Bey tarafından büyük bir cami yaptırılmıştır. Şehir adını bu camiden almıştır.

Kerç, Kırım Özerk Cumhuriyeti'nde yer alan doğusunda yer alan bir şehir. Rusya Federasyonu'ndan Kerç Boğazı ile ayrılır.

Hayaller can aşu türlü kazanda / Gözleri yollarda gözler Kazan da... / Abdullah Tukay'ı duyun Kazan'da / Kol Şerif'e yüzler sürün turnalar

Tatar halk şairi Abdullah Tukay (Abdullah Mehemmet Arif oğlu Tukayev) 26 Nisan 1886'da Kazan bölgesi Menger ili Kuşlavıç köyünde (şimdiki Tataristan Cumhuriyeti Arca bölgesi) doğdu. Küçükken yetim kaldı. Elden ele dolaşarak çocukluğunu Sasna, Üçili, Kırıl köylerinde geçirdi, ilköğretimini Kırıl köyü medresesinde aldı.

1895 yılından sonra Uralsk (Cayık) şehrinde akrabalarının yanında aile terbiyesi gördü. Burada

Mutiullah medresesinde okudu. Yine o sırada medresenin yanındaki Rus sınıfına da gitti. Orada Tatar edebiyatı ile halk edebiyatını incelikleriyle öğrendi, Arap, Fars, Türk, Rus ve diğer halkların edebiyatları, Şark ve Garb medeniyetleri ile tanıştı. Şark felsefesi ile aruz teorisini Mutiullah Hazretin kendisinden öğrendi. Türk ceditçisi, göçmen Abdül-veli onu Türk ve Fransız edebiyatları ile tanıştırdı. Tukay daha sonra Abdülveli için "dünyayı tanımak için gözümü açan kişi demiştir. Tukay medresede okurken şiirler yazmaya başladı.

1905 yılının başında Sosyal-Demokratlar organı olan Uralets gazetesine mürettip olarak girdi. Şehirde cereyan eden ihtilâl hareketlerine de

iştirak etti. Kâmil Muti'nin çıkardığı Fikir, El-Asrû'l-Cedit gazetelerinde, Uklar jurnalında faal olarak çalıştı. Bu organların hem mürettibi, hem musahhihi, hem yazarlarından birisi, hem de redaktörü idi. Cayık'ta Tukay'ın şairliği ve yazarlığı gelişti, şöhreti bütün Rusya'ya yayıldı. Tukay, 1907 yılının güzünde Kazan'a döndü. O zamanki edebî-medenî muhitin merkezinde olgunlaştı. A. Kemal ile birlikte Yesin (Şimşek), Yalt-Yult dergilerini çıkardı, El-İslah gazetesinde sık sık yazdı. Şiir ve tenkit makalelerinde kendi devrinin siyasî, medenî, edebî meselelerini tartıştı, Tatar halkının sevgili şairi oldu.

Şârin "Üz-Üzime" (Kendi-Kendime) başlıklı şiirinde: *Tiliym bulırga min insani gali, / Tili künlim tegali bittevali. / Küfüil birlen soyam behtin Tatarınm, / Kürirge canlılık vaktin Tatarın. / Tatar behti öçin min can atarın: / Tatar bit min, üzim de çın Tatarın. / Hisapsız küp minim milletke vegdem, / Kırılmas mı vavı, vallahi eglem?* (Benim dileğim büyük insan olmaktır, Gönlüm yüksekleri diliyor. Gönülden severim bahtını Tatar'ın, Görmek için canlılık vaktini Tatar'ın. Tatar'ın bahtı için can atarım: Tatarım ben, kendim de saf Tatarım. Pek çoktur benim millete vaadim, Düşmez mi vavı, vallahü âlem?)

Ruslar Türk soylu Müslümanlar için, Batılılar Türkistan ve Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Türkler için, Osmanlılar Kuzey Türkleri için bu sözcüğü kullanmışlardır. Avrupalılar, Ruslar ve bazı Asya milletleri Altın Ordululara "Tatar" derlerdi. Tatar kimliğinin benimsenmesinde önemli bir etken Şahabeddin Mercanî olmuştur. İbn-i Bahaeddin Mercanî'nin "Kazan ve Bulgar Tarihi" adlı eser Tatar kimliğinin benimsenmesinde etken olmuştur. (BÜTÜNER, 2017 : 15.)

15 Nisan 1913 tarihinde Kilyaçkin (Kileçkin) hastahanesinde tüberküloz hastalığından vefat etti. A. Tukay'ı bütün Türk halkları kendilerine yakın bildiler. Onun şiirleri dünyanın pek çok dillerine tercüme edildi. A. Tukay'ı bütün Türk halkları kendilerine yakın bildiler. Onun şiirleri dünyanın pek çok dillerine tercüme edildi. Doğumunun 100. Yılı münasebeti ile Birleşmiş Milletler topluluğu (UNESCO) şâiri uluslararası alanda tanıttı. (tukay.narod.ru:)

*Çok selâm söyleyin Süyümbike'ye / Şiir şiir akan
cennet ülkeye / Bağımsızlık yazın temel ilkeye / Esa-
reti kalpten vurun turnalar*

Kazan hanlığında Nogay hanı Mirza'nın güzel bir kızı varmış. Genç yaşta mirzalar tarafından evlendirilmiş. İlk eşi can Ali Han Rus yanlısı imiş. Kazanlılar onu hiç sevmez imiş. Kazanlılar tarafından isyanda öldürülmüş. Genç yaşta dul kalan güzel kadın Süyüm Bike han ile Kırım Hanı Safa Giray Han ile evlenmiş. Safa Giray Hanın oğlu Kırım Hanlığının varisi Bölek Han'dan sonra Süyüm Bike handan ikinci oğlu Ödemiş Han dünyaya gelmiş. Safa Giray Han kaç defa Kazan'a göz diken Rusları savaşta püskürtmüş. Ölünce töre gereği, iki yaşında oğlu Ödemiş Han'a taht kalmış. Oğlunun vasisi Süyüm Bike han kahramanca tek başına ülkesini Rus komutan İvan'a karşı savunmuş. 1550 yılının 13 Şubatında birliklerinin başında yiğitçe savaşmış.

Bir yıl sonra yeniden ülkesine saldıran Rus komutan İvan ve ordusuna hazırlıksız yakalanmış. Osmanlılardan yardım beklemiş. Elçi göndermiş. Kırımlı tatar elçilerini yolda Ruslar öldürmüşler. Kırımlılarda ülkelerine çekilince Kazan Tatarları yalnız kalmış. Son çareyi barışta gören Süyüm Bike, İvan ile sulh yapmak istemiş. Rus komutan İvan barış için şart koşmuş. Komutan İvan'ın şartı Süyüm Bike Han oğlu Ödemiş Han ve Kırımlı yardımda bulunanları Moskova'ya esir götürmekmiş. Süyüm Bike ülkesinin harap olmaması için kendini feda etmiş. Ülkesinden ayrılmadan son olarak, ölen eşi Safa Giray Hanın mezarına gitmiş. Başından altın tacını çıkarıp, yere koymuş. Kazan da geçen o güzel günlerini hatırlamış. Gözleri yaşlı, ağlayarak, kalbi sızlayarak idil nehrinde bekleyen Rus gemisine doğru yürümüş. Kazan halkı çok hüznü olarak onu takip etmiş. Süyüm Bike şu sözlerle Kazan'a veda etmiş; “Kazan... Ey, kanlı, kaygulu şehir, başından tacın düştü, şimdi kul oldun, senin büyüklüğün mazide kaldı. Her ülke iyi bir padişah ile idare edilir ve asker ile saklanırsa o memleketi senden kim alabilir. Senin güçlü hanın öldü. Beylerin güçsüzleşti. Sana yardım etmedi. Bu yüzden sen çekildin. Nerede senin sevinçli günlerin? Nerede senin oğlanların, beylerin, mirzaların,

sana bağlı olanlar, büyükler? Nerede senin iyi hatunların, güzel kızların? Onların şarkıları nerede? Hepsi yok oldu. Yalnız onların ağlaması ve öksüzlüğü kaldı. Sende bal ağaçları ve soğuk pınarlar vardı. Onun yerine şimdi kanlar ve gözyaşları akıyor.”

11 ağustos 1551'de Kazan'dan ayrılan kabile, 5 Eylül'de Moskova'ya ulaşmış. İvan onu büyük bir hürmetle karşılamış. Ruslar sonunda kazana girmiş. O yiğit kazan tatar hanı Nogay tatarı Süyüm Bike Han ülkesi için gözünü kırpmadan esir düşmeye razı olarak tarihe destan olarak geçmiş. Onun nerede ve hangi sene öldüğü kesin olarak bilinmiyor. 1554 yılından sonra Kasım şehrinde vefat ettiği tahmin edilmektedir.

Başkurt, Altay, Tıva, Hakas elleri / Yakutya, Çuvaşya... Karlı belleri / Dur / bilmez aşmalı zor engelleri / Ayrılığa sürgü sürün turnalar...

“Ayrılığa sürgü sürmek”, Türk dünyasında ortak değerleri sağlamlaştırmak ve yaygınlaştırmakla mümkündür. Durbilmez'in de vurguladığı gibi, Türk dünyasında bizi yakınlaştıran unsurların başında ortak kültür unsurları gelmektedir. Esir Türk yurtlarında da ortak kültür unsurları yaygındır (Durbilmez 2007: 589-609, Durbilmez 2010: 80-85, Durbilmez 2013: 1-34). Bu şiiriyle de esir yurtlara ruhsal bir farkındalık yaratan şair, Türk dünyası şairi olarak tanınmayı gerçekten de hak ediyor.

SONUÇ

Şiir insanın sadece aklına ya da duyu organlarına hitap eden sathi ve sembolik objektif estetik değerleri kapsamakla kalmaz, onu psikolojik ve metafizik yönleriyle de kuşatarak tek boyutluluktan kurtaran öznel ve estetik değerleri de ihtiva eder. Şairin nesne olan sanat eseri üzerinde, her türlü tasarrufa sahip olduğu ve onu istediği gibi dönüştürüp manipüle edebileceği monolojik bir süreç değil, hem şiirin hem de şairin özne olduğu ve her ikisinin karşılıklı alış veriş içinde buldukları, özneler arası bir iletişim ve etkileşimin icra olduğu diyalojik bir süreçtir.

Bilimsel bir kanıt, mantık dünyasının sınırları içinde bulunur. Bir duygunun kanıtı ise onu hissetmenizle ilgilidir. Şiir bize, duyularımız ve

duygularımız vasıtasıyla bir varlığı, bir kavramı, bir oluşu bir kılışı çoğu zaman sembolik, imgesel bir biçimde hissettirir ve o varlığı, o kavramı, o oluşu, ya da kılışı mantık dünyasının sınırları dışına çıkarak algılamak istediğimiz şekilde hissederiz ve gerekli şeyleri estetik bir biçimde algılarız. İşte bu alt belleğin (kollektif bilinçdışının) kullandığı dildir. Bu dili Carl G. Jung arketipler olarak adlandırmaktadır.

Kişisel bilinçdışının içeriği, daha önce bilinçte var olmuş yaşantılardan oluşur. Kolektif bilinçdışının içeriği ise insanın yaşam süresinde, bilincinde yaşanmamıştır. Kolektif bilinçdışı Jung'un "arke-tip" dediği imajlardan oluşur. Bu imajlar insana atalarından aktarılırlar. Yalnız insanlık tarihinin değil, insan öncesi evrimin de ürünüdürler. Arketipler, insanın vaktiyle atalarının geliştirmiş olduğu tepkilere benzer eğilimler göstermesinin kaynağını oluşturur. İçine doğduğu dünyanın genel imajı, doğduğu anda insanın içinde de vardır.

Jung'un tanımını yaptığı arketipler arasında, doğum, yeniden dünyaya geliş, ölüm, güçlülük, sihir, kahraman, çocuk, üçkâğıtçı, akıllı ihtiyar, top- rak ana, dev gibi imgeler, ağaçlar, güneş, ay, rüzgâr, ırmak, ateş ve hayvanlar gibi doğal objeler, yüzük ve silah gibi insan yapısı objeler sayılabilir. Her insan aynı temel arketip imgelerine sahiptir. İnsan dış dünyasında, bu içsel imajlarının karşılığı olan objelerle karşılaştıkça, bu imajlar da bilinçli gerçeğe dönüşürler. Örneğin, bebek dünyaya geldiğinde, kolektif bilinçdışındaki anne imajı sayesinde annesini algılar ve onunla ilişkiye geçer. Dolayısıyla, insanın algı ve eylemlerindeki seçiciliği kolektif bilinçdışının içeriğiyle açıklanabilir.

Bazı şeyleri kolay algılamamızın ve onlara karşı hazır tepkiler verebilmemizin nedeni, kolektif bilinçdışımızda var olan eğilimlerimizdir. Arketipler, bir insanın geçmiş yaşantılarının ürünü olan bellek imajları gibi canlı görüntüler değildir. Örneğin, anne arketipi bir annenin fotoğrafı gibi değildir. Bir benzetme yapmak gerekirse, banyo edilmesi gereken negatif filmleri çağrıştırebilirler. Gerçek dünyada bir karşılığı bulunduğu anda, bu belirsiz imajlar, canlı ya da cansız varlıklarda, bizim için anlam taşıyan bir biçimde somutlaşırlar. Arketipler

evrenseldir. Bir başka deyişle, her insan aynı temel arketip imajlarına sahiptir. Bir bebek dünyanın hangi yöresinde doğarsa doğsun, anne arketipini de birlikte dünyaya getirir. Ancak kendi annesiyle etkileşime başladıktan sonra bireysel farklılıklar ortaya çıkar. Çünkü çocukla ilişki, bir toplumun diğerine ya da bir aileden diğerine, hatta aynı aile içinde bir çocuktan diğerine farklılıklar gösterir

Jung'a göre bir insanın yılanla ya da karanlıktan korkması için yılanla karşılaşmış ya da karanlıkta kalmış olması gerekmez. Yılanla ya da karanlıktan korkma eğilimleri, atalarımızın kuşaklar boyu yaşantıları sonucu bize aktarılmış ve beyin dokumuza işlenmiştir.

Ancak Jung'a göre insanın düşüncesi ve beyni yalnızca kişisel bilinçdışının etkisi altında değildir. İnsanın düşüncesine ve beynine evrim etki etmiştir. Kolektif bilinçdışı tüm insanlar için ortaktır. Kolektif bilinçdışının içeriği arketipler terimiyle adlandırılır. Jung'un tanımladığı arketiplerden dördü diğerlerinden daha fazla ortaya çıkmıştır. Bu yüksek düzeyli duygusal anlamlarla dolu arketipler; persona, anima, animus, gölge ve bendir."

"Persona: Maske anlamına gelir. Persona başkaları ile ilişkiye geçtiğimizde giydiğimiz bir maskedir ve bizi topluma görünmek istediğimiz şekilde sunar. İnsanın kendisi olmayan bir kişiliği yaşamasıdır. Bir insanın evde, okulda ve arkadaşlık ortamında farklı maskeleri vardır.

Anima ve Animus: Jung'a göre insan karşı cinse ait niteliklere de sahiptir. Anima arketipi erkek psişesinin kadın yönü, animus arketipi ise kadın psişesinin erkek yönüdür. Bu arketipler insanın karşı cinsi anlayabilmesine yardımcı olmuştur. Jung'a göre her erkek kendinde doğuştan var olan kadın imgesine (anima) uyan kişileri evlenmek için tercih eder. Kadın ise kendi animusuna uyan erkeklere yönelir.

Gölge: Gölge insanın temel içgüdülerini içerir. Kişiliğimizin hayvana benzeyen yanısıdır. Hayatın daha alt şekillerinden bize kalan mirastır. Uygar olabilmemiz için gölgemizdeki hayvansı eğilimleri evcilleştirmemiz gerekir. Gölgenin olumlu tarafı insani gelişim için gerekli olan spontanlı-

ğın, yaratıcılığın, içgörünün ve yoğun coşkuların kaynağı olmasıdır. Ego ve gölge işbirliği yaptığında kişi kendini yaşam dolu ve canlı hisseder. Gölgenin red edilmesi kişiliğin sönük kalmasına neden olur (Jung 2009: 13).

Ben: Ben arketipi Jung'un kolektif bilinçdışı üzerindeki çalışmalarının en önemli ürünüdür. Jung ben'i kendini gerçekleştirilmeye yönelik bir dürtü olarak ele almıştır. Jung ben'i sistemdeki en önemli arketip olarak ele almıştır. Bilinçaltının tüm yönlerini dengeleyen ben, kişiliğin tüm yapısına birlik ve istikrar kazandırır. Ben her zaman tam bir bütünleşmeye çabalar.

Jung'a göre gölge, bilinçaltı bir komplekstir. Bilinç ve benliğin karşıtı, tersidir. İstenilmeyen, kabul görmeyen tüm kişisel özellikler gölge kompleksine dâhil olmaktadır. Örneğin, kişi kendini ince olarak tanımlıyorsa onun gölgesi kaba ve katıdır. Acımasız birinin gölgesi çok ince ve şefkatlidir. Kendini çirkin olarak tanımlayan kişinin gölgesi güzel olmaktadır. Jung'a göre gölgenin içindekiler kötü olmak zorunda değildir. Gölge ne mutlak iyi ne de mutlak kötüdür. Varlığımızın az gelişmiş ve gelişmemiş yönleri bu tanımın kapsamı içindedir. Jung, gölge dokunun varlığını bilinçaltından bilince kavuşturmanın önemini vurgulamaktadır." "Gölge, egonun başkalarından saklamayı istediği, ruhu ile ilgili utanç duyduğu, görmezden gelmeyi yeğlediği, alt, uygarlaşmamış ve hayvani nitelikleridir. Egonun nefisle özdeşleşmesi onu şişirir ve tehlikeli kılar." "Yunus Emre insan ahlaki varlığının en büyük düşmanı olarak nefsi kabul etmiştir. Nefsin ıslahını da Jung gibi sevgiye bağlamıştır. Jung'a göre gölgeler tamamlanmayan bir bulmacanın eksik parçalarıdır.

Şiir, insanın hayatın anlamına, kendi kendini anlamasına ve kendini çevreleyen dünyayı, dış âlemi, insanın izlenimi, gözlemiyle, insan duyu/duygusuyla şekillenmesidir. Yel sesi, sel sesi ve nehir sesinin insan sesiyle yankılandığı doyurucu bir müziktir şiir. İç âlemlerle dış âlemi, gerçek olanla hayal olanı bağlayan, insanı insana, insanı tabiata, insanı yaşama sıkı sıkı bağlayan bilgidir şiir. Şiir, sözün gücü, ritmi ve ahengiyle tabiat yansımalarıyla hayatı ve yaşamı yeniden düzenlemektir.

Şiiri anlamak insanı anlamak gibidir. Bizler kendimizi, çevremizi ve beraber yaşadığımız hem cinslerimizi kolay kolay tanıyamayız. Yaşayış tarzımızın kısıtlılığı, insanlarla ilişkimizi engelliyor. Kendimizi çeşitli olaylar karşısında, tehlikelere ve risklere karşı sınımamızı, ailemizin koruma duygusuyla geliştirdikleri yakınlık engelliyor. Krizlerimizi yönetemiyor ve çevremize de kendimizi kapatıyoruz. Sonra yabancılaşma duygusu geliyor, sarıyor her yanımızı; toplumdan aile çevremize kadar, ne kendimizi ne de çevremizi anlayabiliyoruz. Böylece, hem kendimize, hem de ailemize ve çevremizdekilere yabancılaşıyoruz. Şiir dili ile şairler bize aşkı, acıyı, ölümü, ayrılık acısını, hasret duygusunu bilimsel kanıtlarla hissettirirse biz bu duyguları ruhumuza dokunduramayız. Çünkü korteks bu şekliyle alt belleğe bu tür ifadelerin girmesini hemen engelleyecektir. Şiir ise ölümü, tabutu, mezarı farklı imgeler kullanarak estetik bir duyuyla hissettirdiğinden biz bu duyguyu bizi kaosa, depresyona düşmeyecek biçimde ruhun diliyle algıladığımızdan ruhsal ürperişlerle kendimize döneriz.

Şiir, sıradanlığın ötesine geçerek insanın mantık sınırlarında ifade edemediği olayları, olguları duyu ve duyguyu estetik bir dil kullanarak, gündeme getirir ve toplumun sözü olma gibi önemli bir işlevi üstlenir. Şiirde esinlenme, yaratma, bir başkalaşma, kendinden çıkma, sıradanın ötesine geçerek başkalarının ifade edemediği duyu/duyguları ifade etme ve farkındalık, yaratıcılık ve başkalaşabilme gibi hallerle ironi, mizahi, hicvi ifadelerle hoş bir seda oluşturulur. Şiir anlatılamayan duyguları dış vurarak, kendimizi ifade edememenin önüne geçer, ruhumuzun derinlerinde hissettiklerimizi, dışarıya çıkararak terapi yapmamızı sağlar ve ruhumuzu besleyerek, asli formatımıza, yaratılış özelliklerimize ruhsal ürperişlerle dönmemizi sağlar. Ritmik, sesçil, eğretileme, ses yinelemeleriyle, zengin titreşimler ve tekrarlardan yararlanarak, müzikal özelliği ve düşü niteliğiyle bizi etkileyerek, düşü, hayali, idealleri, hedeflediğimiz ülkülerimizi gerçeğe uygulama amacı güder. Toplumun be-

yinlerine değil, yüreklerine hitap ederek onları etkiler.

“Esir Yurtlar” imgesi ile şair, mana ile ses öğelerini bir araya getirerek zayıf yönlerimizi ve tehditlerimizi bir bir sıralıyor. Şair şiirin bir anlam ve ses bütünlüğünü olduğunun yanı sıra aynı zamanda Türk kültürünün önemli simgelerini de yansıtabileceğini ortaya koyuyor.

“Hicran yarası”, “inleyen göller”, kanlı sırtlar”, “düşleri yaralı”, “dertleri büyük”, “boyunları bükük” şeklindeki deyim aktarmaları ile esir yurtlar insan zihninde ancak bu kadar güzel 11 li hece ölçüsün, kafiye ve zengin rediflerle birlikte öznel izlenimle imgeye dönüşür.

“Sevinç gözyaşlarının kalplerde rahmet olması”, “Arzuların direnmesi” “vuslatın yüzlerde çiçek çiçek açması”, “zulmün defterini dürmek”, “gözleri yollarda gözlemek”, “esareti kalpten vurmak”, “ayrılığa sürgü sürmek” ifadeleri hedef ilkeler koyarken meydana getirdiği özgün ifadelerle batılların metafor, eskilerin istiare, dilbilimcilerin deyim aktarması dediği sunuş örnekleri olarak bizi imgesel tasarımlarla mest ediyor.

Turnalar şiirlerinde her kelime temel anlam çerçevesinden sıyrılarak yan anlamlar, oradan oluşturduğu tasarımlarla bizde bizi biz yapay değerlerimizi, güçlü yönlerimizi, simge şahsiyetlerle fırsatlarımızı, zayıf yönlerimizi ve tehditlerimizi görüntüleyecek biçimde bir duygu yoğunluğu ile veriyor.

Şair, kısa, eksilteli anlatım, göstergelerin seçimi, bağdaşıklık, göstergelerin çizdiği anlam çerçevesi, gönderge bakımından zihinlerde uyandırdığını nesne veya varlığın anlamı, yan anlamlar ve duygu değeri, özel adlardan, uzak çağrışımlar, eşadlı ve çokanlamlı öğelerden ve kavram karşıtlığından yararlanma gibi şiiri şiir yapan öğelerden ustaca yararlanmıştı. Dahası, benzetmeler, aktarmalar, deyim aktarmaları, ad aktarmaları, alışılmamış bağdaştırmalar, kafiye, ses yinelemeleri, cinas, ölçü, ritim ve biçim gibi şiirde kullanılan sunu teknikleriyle şair hem bilge, hem usta bir şair olduğunu ortaya koyuyor.

Şair için Türk dünyası ulaşılması gereken bir sevgilidir. Bu sevgilinin uzuvlarını tamamlayan Türk coğrafyası bu bakımından önemlidir. Bu coğrafyada esaretten inim inim inleyen diyarlara uzanıp onların dertlerini dindirmek, yaralarına merhem olmak, buldukları coğrafyalarda hür ve bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdürme hakkını kazanmalarının ikinci önemli hedef olduğunu ortaya koyuyor. Esir yurtlarının aslında fırsatlarımızı oluşturan değerlerin

parçası olduğunu belirtiyor. Gerekli doğru önlemler alınmazsa önce tehdit unsuru olarak sonra da zayıflığımız olarak karşımıza çıkacağı öngörüsünde bulunuyor. Türk dünyası şairi Durbilmez, Türk dünyası ve Türk dili yaşadıkça Türk milletinin gönlünde yer edecektir. Şiirlerinde vermeye çalıştığı Türk dünyasına ruhsal farkındalıkla bunu hak ediyor.

KAYNAKÇA

- Doğan AKSAN, Şiir Dili ve Türk Şiir Dili, Engin Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 1985.
- Bayram DURBİLMEZ, “Kırım Türk Halk Anlatılarında Sayı Simgeliliği”, *Milli Folklor*, 10 / 76, 2007, s.177-190.
- Bayram DURBİLMEZ, “Türk Dünyası Atasözlerinde Barış ve Hoşgörü”, *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS Bildirileri/ Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri, II. Cilt*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yay., Ankara, 2007, s. 589-609.
- Bayram DURBİLMEZ, “Hakas Türklerinin Kadın Yiğitlik Destanı Huban Arığ'da Mitolojik Bir Sayı: Dokuz”, *Epik Türk Ənənəsində Dastan, Ortaq Türk Keçmişindən Ortaq Türk Galacayına VI Uluslararası Folklor Konferansının Materialları* (25-26 Noyabr), Bakü, 2010, s. 80-85.
- Bayram DURBİLMEZ, Türk Dünyası Şiirleri Turnalar, Ürün Yay., Ankara, 2012.s.5-9.
- Bayram DURBİLMEZ, “Tatar Hatını Niler Kürmiy'de Evlenme Kültürü”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 207, 2013, s. 1-34.
- Deniz KARAKURT, Türk Söylence Sözlüğü, Açıklamalı Ansiklopedik Mitoloji Sözlüğü, e-kitap, Türkiye 2011.
- ŞEHİRİYAR, Divan, c.IV, s.229.
- Yusuf GEDİKLİ, Şehriyar ve Bütün Türkçe Şiirleri, İstanbul 1990.
- İbrahim KAFESOĞLU, Türk Milli Kültürü, İstanbul, 1983.
- Nihal Atsız, Makaleler I, İstanbul 1992.
- Ez ŞEHİRİYAR, Heydar Babaya Selam, Tebriz, 1348.
- İsa ÖZKAN, “Şehriyar'ın Şiirlerindeki Kültür Değerleri”, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 20 Yıl: 2006/1* 143.-151.
- Gustav C. JUNG, İnsan Ruhuna Yöneliş. Say Yay. İstanbul, 2001.
- Gustav C. JUNG, İnsan ve Sembolleri. Okuyan Us Yay. İstanbul: 2007.
- Anthony STEVENS, Jung. (Çev. Ayda Çayır). Kaknüs Yay. İstanbul, 1999.
- Zübeyir Bütüner “Türkçülüğün Tarihî Seyri ve “3 Mayıs 1944 Türkçülük Hareketi”, *Erciyes Dergisi*, Sayı: 473, 2017, 14.
- <http://www.tuqay.narod.ru/AbdullahTukay.pdf>

Kayseri’de Erciyes isimli gazete ve dergiler 1910 yılından beri neşredilmektedir. Erciyes, 1938-1950 yıllarında ise Kayseri Halkevi Dergisi kimliğinde çıkmıştır.

Bugünkü Erciyes Dergisi, 1978 yılı Ocak ayından itibaren, Kayseri Kültür ve Turizm Derneği Başkanı Âlim GERÇEL tarafından çıkarılmaya başlandı. İki yıl sonra Derginin sahipliğini ve Yazı İşleri Müdürlüğünü Av. Nevzat TÜRKTEN’ e devreden Âlim GERÇEL, Genel Yayın Müdürlüğünü üzerine aldı. Dergimiz, bu iki kültür adamının fedakârlıklarıyla 2013 yılı sonuna kadar geldi. 2014 yılı Ocak ayında Av. Nevzat TÜRKTEN, Derginin sahipliğinden ve Yazı İşleri Müdürlüğünden çekilerek yerini Âlim GERÇEL’e bıraktı. Âlim GERÇEL idaresinde günümüze kadar gelen Erciyes Dergisinin, Temmuz 2017 itibarıyla 475. sayısı çıkmış bulunmaktadır. Adı geçen bu iki kültür adamı, Dergimizi âdetâ 40 yıl omuzlarında taşıyarak bugünlere kadar getirmişlerdir.

Rahmetli Büyüğümüz, ömrünü Türk kültürüne hizmetle geçirmiş, Kayseri’nin yetiştirdiği büyük kültür adamı Av. Nevzat TÜRKTEN ise, 9 Aralık 2016 Cuma günü, Cuma saatinde vefat etmiştir. Kendisini rahmet ve şükranla anıyoruz.

Hiçbir sayısını fire vermeden bugünlere gelen ve kırkıncı yılına giren Erciyes Dergisi, aynı zamanda Anadolu’da çıkarılan en uzun ömürlü fikir ve sanat dergisi olmuştur. Dergimiz birkaç yıldır “Millî Hakemli Dergi” mevkiindedir ve “TÜBİTAK Ulakbim DergiPark”, “İSSUU”, “İdealonline” ve “TÜBİTAK TO-KAT Ulusal Toplu Katalog” isimli milletler arası kuruluşlar tarafından taranmaktadır. Böylece Dergimiz, milletler arası dergiler seviyesine de gelmiş bulunmaktadır. Yılda 12 sayı hem basılmakta, hem de erciyesdergisi.com adresinden internet dergisi olarak neşredilmektedir. Kültür Bakanlığı, Kütüphaneler Genel Müdürlüğü, Türkiye’nin 300 büyük kütüphanesine gönderilmek üzere, Dergimiz’e 300 adet abone olmuştur.

Erciyes dergisinde bugüne kadar 1780 farklı kişinin yazı ya da şiirleri yer almıştır. Bunlar-

dan, aralarında Dergimizin Sahibi Av. Nevzat TÜRKTEN’in de bulunduğu 300 kadar yazar ya da şairimiz vefat etmiştir. Allah rahmet eylesin. Dergimizde yazıları neşredilen 500 kadar araştırmacı ise, bu yazılarını akademik ilerleme dosyalarında göstermiş ve akademik terfilerinde kaynak olarak kullanmıştır. Dergimiz ve Dergimizde çıkan yazılar binlerce kez atıf almış ve dipnotu gösterilmiştir. Çok sayıda yurtiçi ve yurtdışı kongrelerde temsil edilen Erciyes dergisi, bugüne kadar yurt içi ve yurt dışından 80’in üzerinde ödül almıştır.

Dergimizin ayrıca Çemen, Yeniden Diriliş, Bizim Gençlik Dergisi gibi yeni şair ve yazarların yetişmesine kaynaklık eden yan dergileri de bulunmaktadır.

Dergimiz, bibliyografyası hazırlanan, Türkiye’nin üç kültür dergisinden birisidir. 1978-2003 yılları arasındaki sayılarımızı esas alan “Erciyes dergisi Bibliyografyası”, Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN tarafından 2004 yılı Mart ayında hazırlanmıştır. Bu bibliyografyasının basılmasını temin eden o zamanki Kayseri Valisi Nihat ÇETİNKAYA’ya buradan tekrar teşekkür ediyorum.

Erciyes dergisi muhteva olarak, Rahmetli Av. Nevzat TÜRKTEN’in koyduğu prensiplere riayet etmektedir. Rahmetlinin kendi tabiriyle, yeni nesillerle ustaları birleştiren bir “**mektepergi**”dir. Erciyes dergisi, halk edebiyatı ve halk bilgisi ağırlıklı bir akademik dergidir. Ancak, bunun yanında şiir ve başka edebî türlere de yer veren bir sanat dergisi, millî tarih gibi kültür disiplinlerine de sayfalarını açan bir millî kültür ve fikir dergisi, yaşayan Türkçemizi kullanmayı şiar edinen bir dil ve edebiyat dergisi gibi hüviyetleri taşımakta ve Türk kültürüne hizmet etmektedir. Dergimizin siyasetle ve siyasi kuruluşlarla hiçbir alâkası yoktur.

Dergimizde yazı ve şiirleri neşredilen yazar, şair ve akademisyenlerden bazıları harf sırasına göre şunlardır: Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN, Dr. Halil ATILGAN, Prof. Dr. Nurullah AY-

DIN, Osman AYTEKİN, Muhsin BOZKURT, Mehmet ÇAYIRDAĞ, Prof. Dr. Ramazan DEMİR, Yaşar ELDEN, Âlim GERÇEL, Prof. Dr. Kemal GÖDE, Prof. Dr. Sadettin GÖMEÇ, Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY, Abdülkadir GÜLER, Dr. Yaşar KALAFAT, Prof. Dr. Metin KARAÖRS, Ali KAYIKÇI, Bedrettin KELEŞTEMUR, Prof. Dr. Mustafa KESKİN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ, M. Hâlistin KUKUL, Nihat MALKOÇ, Bekir OĞUZBAŞARAN, Osman OKTAY, Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN, İsmail ÖZMEL, Mehmet Nuri PARMAKSIZ, Sabir RÜSTEMHANLI, Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU, M. İlyas SUBAŞI, Dr. Seyfi ŞAHİN, Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK, Yağmur TUNALI, Av. Nevzat TÜRK TEN, Mithat YILMAZ, Prof. Dr. Abdülkadir YUVALI ve başkaları... Bunlar sadece burada sayabildiğim birkaç isimdir. Şüphesiz ki, Dergimizde yazı ve şiirleri çıkan 1780 kişinin hepsi de çok kıymetlidir.

Son olarak, 40 yıldır Kayseri’de çıkan ve Türk kültürüne hizmet veren Erciyes dergisinin yaşatılması için belediyelerimiz, vakıflarımız, kuruluşlarımız ve iş adamlarımızın abone olmak ve reklam vermek suretiyle destek ve yardımlarını beklediğimizi ifade etmek isterim.

BEN NERDEYİM

Ben, ne sende ne bendeyim
Bir görünmez bedendeyim.
Ne olursun gel gör beni
Gel gör beni, ben nerdeyim
 Ne peride, ne cindeyim
 Ne Rusya’da, ne Çin’deyim
 Ne olursun gel sor beni
 Gel sor beni, ben nerdeyim
Ne imanda, ne dindeyim,
Ne ağızda, ne dildeyim,
Ne olursun ara beni
Ara beni, ben nerdeyim
 B
 e
 n
N e r d e y i m

Celil ÖZEN

RAMAZAN

On bir ayın sultanıdır Ramazan
Oruç tutan nefesine vurur palan
Kadir gecesi hayırlıdır bin aydan
Korur insanları şerden beladan
 Bu ayda açılır Rahmet kapısı
 Suyla balçıktır insanın yapısı
 Kâinata yok ALLAH tan başkası
 Açılır kalplerde rahmet kapısı
Niyet etmeden oruç olmaz
Sahura kalkınca alırsın haz
Küp delikse su koy dolmaz
Tut orucunu ihlasla kıl namaz
 Ramazanda nefis ölür
 Kalbinde açılan güldür
 Yönünü Kibleye söndür
 Öldür Şeytanı dostu güldür

Verirsen sadakati zekatı
Allah verir sana bin katı
Şeytan kaçır olur kaskatı
Getir MUHAMMED’E salavatı
 Uyuma sakın sende nefesine
 Kulak ver Rabbinin sesine
 Gitme sakın şeytanın peşine
 Hatırla ALLAH’I son nefesinde

Oruç tutarsan haz bulursun
İnsanoğlu sen aciz bir lüksün
Nefsini tut senin esirin olsun
O zaman ahirette kurtulursun
 Ramazanda ezanla sofralar şenlenir
 Besmeleyle kurulan sofraya dillenir
 Oruç açınca iftardaki hazzı bilir
 Oruç tutmayan olur zındık kafir

Teravîh namazı yirmi rekattır
Kılan müminin kalbi aydınlanır
Ahirette ecrini bin katıyla alır
Cenneti alada yerleri rahattır
 Kır at artık nefsindeki zincirleri
 Beyazıt Bestami yedirmedi inciri
 Düşün ahirette mahşer yerini
 Salavatla an resülü Ekrem MUHAMMED’i

Mehmet Fatih EROCAK

Sanat bir düşüncenin duygunun hissiyatın bir biçimde ifade edilmesidir. Özel bir şekilde ifade edilmesi ise o sanatı gerçekleştiren insanın toplumun hissiyatına tercüman olmasıdır. Sanat ortaya çıktığında insanların estetik güzellik olağanüstülük zevk gibi haz duydukları değerlere katkı sağlar. Toplum sanatı gerçekleştiren sanatçının açtığı çığırdan hareket ederek ortak duygularda birleşir. Birlikte yaşama yardımlaşma ve modernleşmeye katkı sağlar. Sanat sayesinde insanlar özgür düşüncelerini ifade etme imkânına kavuşurlar. Bu da toplumun gelişmesini sağlar.

Türkler tarihleri boyunca sanatın ve sanatçının önünü açmaya çalışmışlardır. Devlet yöneticileri sanat ve sanatçının (sanatkâr) yanında olmuşlardır. Hür düşünce sahibi olmak sanatın olmazsa olmaz olduğu aşikârdır. Sanatın icrası ve devamlılığı o'na kıymet ve değer vermek sayesinde devam edebilir.

Sanatın gelişmesi onu yapanın geçimi dâhil yaşadığı cemiyet içinde itibar sahibi olması yöneticilerden gördüğü ilgi, hünerlerinin sayısını ve kıymetini artırmıştır.

Lâle Devri (1712- 1730) tarihe ilginin sağlanmasında önemli bir katkısı olan Nevşehirli Ahmed Refik Altınay tarafından verilen isimdir. Öyle kalmış ve herkes bu tabiri benimsemiştir. Lâle Devri deyince akla gelen isim şüphesiz Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır. Devrin sadrazamı ve III. Ahmed'in sohbet arkadaşıdır. III. Ahmed de zevk sahibi estetik değerlere önem veren eğlenmeyi seven Sanat ve Sanatkâra kıymet veren bir padişah'tır. Hem padişah hem de sadrazam sanat ve sanatkâra kıymet verince geriye sanatkârların hünerlerini icra etmeye kalıyor. Sanat ve sanatkâra aşırı düşkünlükleri birinin tahtını birinin de canını vermesine sebep olmuştur. Sanatkâra ve sanata verilen değer sayesinde hüner sahibi yüzlerce sanatçı ve binlerce sanat eseri ortaya çıkmıştır. Bu eserlerin büyük bir çoğunluğu tabii olarak İstanbul'da bulunmaktadır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bu eserlerden günümüze intikal eden ve halen kullanılan eserler vardır.

Devrin sanatkârları arasında en belirgin olanlarından biri şair Nedim'dir. III. Ahmed'in zaman zaman helva sohbetlerine katılan nadir insanlardan biridir. Sadrazam İbrahim paşa için Nedim özel bir insandır. Hem padişah'tan ve hem de sadrazam'dan aldığı destek ve yardım ile sanatının zirvesini yakalamış bir hüner sahibidir. Sadrazamın yaptırdığı saray, cami, mescit, hamam, ke-vansaray, çeşme ve daha bunun gibi birçok eserde Nedim 'in yazdığı şiirlerle donatılmıştır. Divan şiirimizin en anlaşılır olanı onun şiirlerinde bulmak mümkündür. Yazdığı şiirler klasikleşmiştir. Hemen herkesin dilinde olan ve İstanbul'u başka diyarlar ile mukayese eden şiiri dillere destan olmuştur.

Bu şehir-i sitanbul ki bi misl ü bahâdır
Bir sengine yek pâre Acem mülkü fedadır
Bir gevher-i yekpâre iki bahr arasında
Hurşid-i cihan- tâb ile tartılsa sezâdır.

İstanbul için yazılan o kadar çok şiir var ki bu şiirin yeri başkadır. İstanbul'u mukayese ederken mukayese kabul etmeyen bir güzellik. Yazdığı şiirler kendisinden sonra gelen şairlerin kendisini taklit etmesine veya örnek olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz. Yazdığı şiirler Türk Müziğinin bestekârları tarafından bestelenerek onları klasikleştirmiştir. Sadrazam İbrahim Paşa himayesinde sanat faaliyeti icra eden Nedim himaye görmese idi klasikleşen şiirlerini yazar mıydı?

Şiir yazarak maişet temin edilemez. O devirde bunu düşünmek bile akla ziyan. Meğerki bir hâmi olacak.

Bir diğer şair Seyyid Vehbî dir. O da III. Ahmed ve Sadrazam'ın himaye ettiği şairlerdendir. Nedim ile arkadaş olduğu ve o'nun için şiir yazdığı biliniyor. O devirde yapılan önemli sanat eserlerinin kitabelerinde Vehbî'nin adına sıkça rastlanır. Vehbî aynı zamanda sarayın önemli bir görevlisidir. Unutulmasın ki himaye görmek ancak hüner sahibi olanlar için geçerlidir. Hüner sahiplerinin hünerlerini sergilediği ve taltif gör-

dükleri yer saray ve çevresidir. İbrahim Paşa yakın çevresine iltifat ettiği ve onları devletin çeşitli mevkilerine getirdiği bilinen bir hakikattir. Ancak hüner sahiplerine gösterdiği iltifat takdire şayandır. Çünkü kendisi de bir sanatkârdır. Müsiki, Hat ve Lâle yetiştirmede usta bir sanatkârdır. Asafî adı ile bilinen bir lâle türü yetiştirmiştir.

Başkaca da şairleri saymak mümkündür. Sâmî, Asım, Necip, Şâkir, Belîğ, Dürrî, Râşid devrin ünlü şairleridir. Bunların dışında helva sohbetlerine katılan sohbetlerde bizzat hünerlerini sergileyen şairler vardır ve onlar da Paşa'dan himaye görmüşlerdir.

Bu devrin en karakteristik hususiyeti Lâle çiçeğine verilen ehemmiyettir. Senede bir defa olan bu soğanlı bitki İbrahim Paşa zamanında müthiş bir rağbet görmüştür. Bu çiçek için şenlikler yarışmalar yapılırdı. En güzel çiçeği yetiştirene büyük ödüller verilirdi. Çerağan da (Şimdiki Çırağan) yapılan şenlikler dillere destan olurdu. İstanbul adeta bir renk cümbüşü halinde çeşitli renklerle yetiştirilmiş lâleler ile süslenirdi. Evlerin sarayların köşkların bahçelerinde balkonlarında pencelerinde rengârenk lâleler olurdu. Teşvik ve ödül lâle yetiştirmek isteyenler, her sene yapılacak olan bu merasimleri dört gözle beklerlerdi. Paşa sanat ve estetik değerlere sadece sanatkârlara verilen destekle kalmamış bunu halka da yaymıştı. Halk da bu işten nasibini alıyordu.

Paşa Kâğıthane deresi olarak bilinen yere bizzat kendisi başında durarak III. Ahmed kendisi ve diğer devlet ileri gelenleri için yazlık saraylar yaptırmıştır. Bu saraylar adeta cennetten bir parça gibi çeşitli ağaçlar ve çiçekler ve dillere destan şelaleler havuzlar ile süslemiştir. Bunun için yabancı ve yerli sanatkârlardan istifade etmiştir. Yabancı kaynaklarda bu eserlerden büyük bir övgü ile bahsedilmektedir. İstanbul ahali bahar aylarında bu sarayların etrafında çeşitli eğlenceler spor karşılaşmaları yapardı.

Paşa'nın sanata ve sanatkâra verdiği kıymet on-

ları sanatlarını icra etmeye teşvik etmiştir. Daha iyisini veya daha gelişmiş şeklini nasıl yapabilirim diye sanatkârlar arasında tatlı bir rekabet de yaşanıyordu. Sanat ve sanatkâr sadece devrinde yaşanan hadiselerden himayelerden etkilenmez aynı zamanda geçmişin bir devamıdır. Daha doğrusu geçmişte yapılan hünerleri geliştirerek zamana uydurandır. İbrahim Paşa'nın himayesinde yetişen hüner sahibi sanatkârlar sadece kendi devrinin özelliklerini yansıtmamışlar geçmiş hâle taşımışlar ve onu cemiyetin faydasına sunmuşlardır. Her hüner sahibi mutlaka kendinden evvel yapılan eserlerden haberdar olmuş veya görmüştür. Onlarda kendilerinden sonra gelenlere örnek olmuşlardır. İbrahim Paşa'nın bu hüner sahiplerine verdiği kıymet kendi zevk ve sefası için olmadığı bilinmelidir. Helva sohbetleri düzenlenmiş eğlenceler tertip edilmiş olabilir. O da bu hüner sahiplerinin hünerlerini tatmıştır. Bunu da çok görmemek lazımdır. Devlet adamlarının imkânı olanların hüner sahiplerini desteklemeleri ve onları himaye etmeleri cemiyetin hafızası için zaruridir. Paşa da bu zarureti gerçekleştiren bir devlet adamıdır.

“Ehl-i hünerin kadrini bilmek de hünerdir” bu eski deyim bize Paşa'nın hüner sahiplerinin hünerlerinin kıymetini bilerek değer vererek bu konuda da hüner sahibi olduğunu göstermiştir. Sanat ve sanatkârın kıymetini bilen biri olarak milletimize sayısız eserler kazandırılmasına vesile olmuştur. Paşa hüner sahiplerinin hem hünerlerini beğenmiştir hem de onları taltif etmiştir.

Görüldüğü üzere sanata ve sanatkâra değer verildiğinde hür düşünce sayesinde insanlık inkişaf eder. Sanat hür düşünerek geliştirilebilir. Dikte ile sanat gelişmez sanatkâr da yetişmez. Bunun en güzel örneklerini de Paşa çok iyi bir şekilde bizlere göstermiştir. Kayseri, Nevşehir ve İstanbul da bugün hala kullanılan onlarca mekân Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'nın sanat ve sanatkâra verdiği kıymet ve değer sayesinde şehirlerimizi süsleyen önemli eserler arsında yerini almıştır.

Gaflet o kadar başını almış gidiyor ki? Üzerine giydiği, “hırs, nefret ve öfke...” elbisesiyle; Daha vahim bir yüze bürünüyor! İnancımız, “Kinin olduğu yerde din yoktur!” diyor! İnancımız, “Hırs gösteren mahrumdur, zarardadır” diyor! Kin ve Hırsta, “zulüm...” vardır! Onlar, “zalimlerin elbiseselerini...” giymiş olurlar.

Bütün bunları niye söylüyoruz? Son günlerde yine ayyuka çıkan, “Atatürk düşmanlığı...” İnancımız ne diyor? “Ölülerinizi hayırla yâd ediniz!” Bizlerde diyoruz ki, “Kahramanlarınızı öldürmeyiniz!” Geliniz, “19 Mayıs tarihinde...” Milli Mücadele günlerini konuşalım! “Gözümüzü, gönlümüzü, ufkumuzu, basiretimizi...” açalım! En büyük rahatsızlık nedir? “Gözlerin kör ve basiretlerin kapalı...” oluşudur! Söylerim sizlere, bu ülkenin “aydınlarına/ ziyalılarına/ ceditçilerine...” Şanlı tarihimizi, “tahrif etmeden...” anlatınız! Öyle bir anlatım dili kullanınız ki,

“Yedi yaşındaki çocuktan 70 yaşındaki ihtiyarına kadar...” Akli, kalbi, vicdani bir üslupla; “gönüller evine...” bir hoşsedanız olsun! O seda da, “aşkı, şefkati, merhameti...” besleyen bir tevazu, bir tebesüm...

Yıllar önce de ifade etmiştik; “19 Mayıs’ta başlayan, ‘İstiklal Mücadelesi Tarihi...’” Üzerinde, ‘kaç eser...’ kaleme alındı! Akli başında, ‘kaç senaryo...’ hazırlandı! Kaç çizgi film ekranlara taşındı! Sıklıkla kullandığımız bir ifade vardır; “Geçmişe karşı unutkanız...” Söylerim sizlere, Geçmiş günümüze taşıyan; Eserler, senaryolar, çizgi filmler vs. ‘Yetersiz

O sebeptendir ki, Artık, 19 Mayıs Tarihini ‘farklı kutlayalım’ diyoruz! Zenginleştirelim, Ufuklaştıralım, Gayeleştirelim, İlkeleştirelim, Katılımcı bir ruhla, İradeleştirelim!

Anadolu! Ondaki, “fetih ve fütüvvet dilini...” Sadece oradaki ruhu yaşayarak özümseyebiliriz!

Malazgirt’ten Kocatepe’ye; “asırların nurani iklimiyle...” yürüdük! Tarih, “bir milletin edep ve irfan dersidir!” Tarih, “başlıbaşına nasihatı!” Tarih, “bu milletin hür yaşama iradesinin...” tescil belgeleridir. Şairimiz ne diyorlar;

“Tarihin dilinden düşmez bu destan / Nehirler gazidir, dağlar kahraman / Her taşı bir yakut olan bu vatan / Cen verme sırrına erenlerindir.”

“İman etmedikçe cennete giremezsiniz!” “Birbirinizi sevmedikçe de hakiki imana sahip olamazsı-

nız!” “Sevgi...” kutsi bir muhabbetin adı... O muhabbeti terennüm edemeyen; “zavallılardır!” Ve bir de, ona “gaflet...” elbisesi giydirilince... Kopkoyu bir taassup karşınıza çıkacaktır! Taassup ve inkâr! Ne diyor şairimiz; “Dinle sözüm al nasihat / dağları da kış incitir / Cahil ile etme sohbet / Her sözü bir baş incitir”

İmam Şafî Hz. ne diyorlar; “Ne zaman akıllı bir adamla tartışsam ikna ettim, ne zaman ahmak bir insanla tartışsam mağlup oldum!”

Mondros Mütarekesi ve sonrasında; “işgal acıları...” O yılların, “gazete manşetleri...” acı birer zehir gibi... Sadece o yılların şu gazete haberi; “Paris’te Yüksek Konseyin 2 Mayıs’ta yaptığı toplantı da,

Loyd Corc’un İzmir’in Yunan işgaline terkedilmesi teklifini ABD Başkanı Wilson ile Fransız Başbakanı Klemanso, İtirazda bulunmadan kabul ettiler!” Tıpkı günümüzde olduğu gibi, “şer ittifak...” birarada! Bütün bu işgallere karşı, “milletin direnişi...” Bizim en büyük zaafımız, “o direnişi...” okuyamamak! Tarihi şuuru bir büyük vecd halinde yaşayamamak! İşte, “gaflet...” burada başlar!

Geliniz, bir dua vecdi halinde yazılan şu yakarışa kulak verelim; “Şu kopan fırtına Türk ordusudur, Yarabbi! / Senin uğrunda ölen ordu budur, Yarabbi! / Ta ki yükselsin eaznlarla müeyyed namın! / Galip et çünkü bu son ordusudur İslam’ın”

Akif ne diyor; “Allah bu millete bir daha ‘İstiklal Marşı’ yazdırmasın!” amin. 19 Mayıs’ı, “tarihi yaşamak” istiyorum! Milletçe, o tarihi birlikte; “tefekür!” edelim! İçimizde ki, “zillet ve inkar...” hastalığını da bırakalım.

II

AKLA GELEN İYİLİK

Bu kutsi ayla ilk akla gelen, “iyilik...” kavramı! Hadis, “Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz, Nasıl ölürseniz öyle dirilirsiniz!...”

Hz. Mevlana şu sözleriyle bu hadisi sanki tefsir ediyorlar;

“Düşüncen konuşmana,/ Konuşman hareketine, / Hareketin kaderine yansır. / Güzel düşün, güzel yaşa...”

Kendimizi saklamaya da gerek yok, öyle ki, “Teslinin içinde ne varsa dışına o sızar!” O halde, bu dünya bizler için fani olduğu kadar da, “Yarına hazırlık...” anlamında önemli fırsatlarla doludur. Ayet,

“Ey iman edenler! Allah’dan korkun ve herkes, Yarına ne hazırladığına baksın. Allah’dan korkun, Çünkü Allah yaptıklarınızdan haberdardır.” (el-Haşr, 18). Hemen burada ilk karşımıza çıkan kavram, “İhsan!..” İhsan kelimesinin sözlük anlamı; “İyi davranma, iyilik etme...” “İyilik, güzellik, uygun ve güzel olanı en güzel şekilde yapmak!” Dini istilapta ise İhsan; “Allah’ın huzurunda olduğunu, O’nu gönül nuruyla görüyormuş gibi, Tasavvur ederek kulluk vazifelerini yerine getirmek!..” İhsan sahibi insanlar; “kâmil insan olmanın...” imtihanında! Ayet, “Yüzler vardır ki, o gün ısl ısl parılayacaktır” (el-Kıyâme, 22) Her anımızla, her nefesimizle, her adımımızda, “aman ha, dikkat!” diyoruz. Ramazan ayının ruhaniyetiyle, “hayat serüvenimizi...” kontrol altında tutalım!

Hz. Kur’an bizlere, “iyilik edin!” diyor. ayet, “Allah yolunda sarf edin, (kendinizi) ellerinizle tehlikeye atmayın ve iyilik edin şüphe yok ki Allah iyilik edenleri sever” (Bakara, 195). Şu dünyada, “meyve veren...” iyilik ağacı hükmünde olmak! Burada hemen karşımıza, “vakıf insan olma...” şuru çıkacaktır. Osmanlı Medeniyetini bizler; “vakıf medeniyeti...” olarak da tarif edebiliriz.

ALLAH YOLUNDA NELERİ SARF EDECEĞİZ? Ayet, (Ey Resulüm) Sana (Allah yolunda) neyi (kime) sarf edeceklerini soruyorlar, de ki; “Hayır olarak sarf edeceğiniz her şey; ana baba, en yakınlar, yoksullar, ve yolda kalmışlar için olmalıdır.” Hayır, olarak ne yaparsanız artık muhakkak ki Allah, onu hakkıyla bilendir” (Bakara, 215). İyilik/veya yardım çemberi içerisinde en yakınımızdan hareket ediyoruz! Önceliğimizde, “anne baba ve sonrasında, en yakınlarımız...” Bu şekilde, “çember...” giderek genişliyor. Hadis, “komşusu aç iken tok yatan benden değildir!”

“ALLAH’A GÜZEL BİR BORÇ VERMEK”. Ayet, “Kimdir şu kimse ki, Allah’a güzel bir borç versin de (Allah) onu kendisine kat kat fazlasıyla artırsın! Allah (rızkı dilediğine) daraltır ve (dilediğine) genişletir. (Sonunda) O’na döndürüleceksiniz” (Bakara, 245).

GÜCÜNÜN YETMEYECEĞİ Ayet, “Kimse gücünün yetmeyeceği bir şeyle mükellef tutulmaz” (Bakara, 233) Hırs gösteren, mahrumdur, zarardadır. Sabır, ferahlığın anahtarıdır

Ölçü ve terazi var. Yardım/ veya paylaşma; “herkesin gücü nisbetinde!” Hz. Kur’an da bunu bizlere emrediyor. Dinde, “ne zorlama...” ve “ne de ikrah!” yoktur. Hz. Kur’an, “vasat/ yani orta yol...” diyor

MALLARINI ALLAH YOLUNDA HARCA-YANLAR Ayet, Mallarını Allah yolunda sarf eden, sonra sarf ettikleri şeyin arkasına başa kakma Ve (gönül) incitme katmayanlar var ya, onların, Rableri katında mükâfatları vardır, Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun olmazlar” (Bakara, 262). Hz. Kur’an da, her konu/ her mesele; “tedavi edici ilaç!” hükmünde. Yaptığınız iyilikleri, “başa kakmayın!” buyuruyor. Sadece, “Allah rızasını...” gözeticeğiz! İnsanları, “incitme ve gönül kırma...” kadar kötü bir şey var mı? Hz. Ali (kv), “İnsanlar işlerini ihsanla yapmalarına göre değer kazanır.” İnsan, “yaradılışının şifrelerini...” mutlaka bilecek! O şifrelerle; “muhasabe ve murakebe...” yapabilir.

GÜZEL BİR SÖZ VE SADAKA. Ayet, “Güzel bir söz ve bir bağışlama; arkasından incitme gelen sadakadan daha hayırlıdır. Allah Gani (kullarının sadakasına ihtiyacı olmayan)’dır,

Halim (cezalandırmada acele etmeyen)’dir” (Bakara, 263) Sesimizde, sözümüzde, sohbetimizde; “erdemli bir duruş!” Edebi, vakarı hiçbir zaman elde bırakmamak...

MALINI GÖSTERİŞ İÇİN SARF EDENLER. Ayet, “Ey iman edenler! İnsanlara gösteriş için malını sarf eden...” (Bakara 264) Gösteriş, gurur, kibir, şatafat, büyülenme bütün bunlar; Fitneye ve kötülükler kapı aralar!

KÖTÜ MALI VERMEK! Ticaret, A’sından Z’sine kadar bir ahlaktır! Bizler, o ahlakla; “cihanı fethet-tik!” İnsanlığı kendimize hayran bıraktık! Bakara Suresine ne buyruluyor; “kötü mal vermeyin!”

Birbirinize ne zulmediniz ve ne de aldatınız! A’sından Z’sine kadar; “vakarlı bir duruş...” sergilemeliyiz.

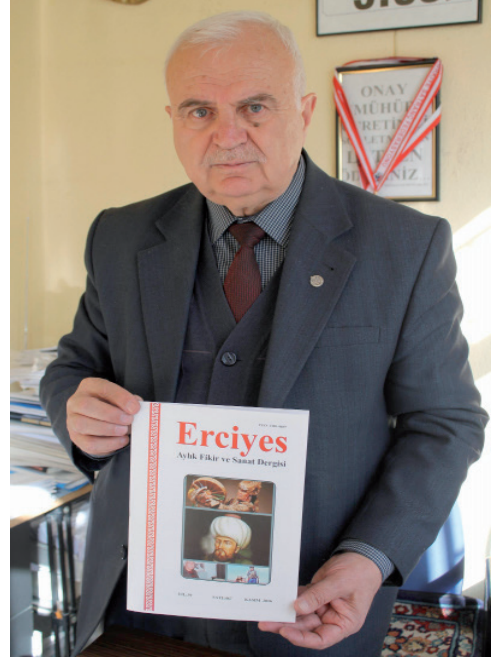
ÇİRKİN İŞLER. Ayet, “Şeytan sizi fakirlikle korkutur ve size çirkin işleri emreder” (Bakara, 268)

SADAKALAR. Ayet, “Eğer sadakaları açıkça verirseniz, işte o ne iyi!

Eğer onları gizler de fakirlere öyle verirseniz, bu sizin için daha hayırlıdır. (Bakara, 271)

SADAKALAR KİMLER İÇİNDİR. Ayet, (Sadakalar) kendilerini (ilim ve cihad için) Allah yolunda adanmış, (bu yüzden) yeryüzünde (maîşet için) dolışmayan fakirler içindir (Bakara, 273)

Sadakalar ve zekât; “topluma barışı, huzuru, güveni, emniyeti...” getirir. Ve aynı zamanda da, “kalplerin yumuşamasını...” sağlar. Bizlerin birbirimize; “kalbi yakınlığa...” ve “hasbi duruşa...” ihtiyacı var.

Sayın Âlim GERÇEL, Âlim Ağabey, herkes size ağabey diyor, ben de bu şekilde hitap etmek istiyorum, mahsuru yoksa tabii. Öncelikle biraz kendinizden bahseder misiniz? Kültür, turizm, dergi gibi alanlarda Kayseri kültürü, Türk coğrafyası, Türk kültürü ve turizmi gibi konularla çalışma ilginiz ne zaman ve nasıl doğdu, hangi şartlarda başladı?

Elbette, neden olmasın! "Ağabey" kelimesi bizi hem resmi bir havadan sıyrıp samimi bir havaya yönlendirir. Sanırım "Öncelikle, biraz kendinizden bahseder misiniz?" sorunuzu cevaplamak gayesiyle sözlerime başlamam gerek. Öncelikle sizin bu sorunuz bana Ömer Seyfettin'in "Doğduğum Yer" şiirini hatırlattı: *Buralardan çok uzakta bir köydü! / Beyaz, billur bir derecik içinden, / Hıçkırırdı, sevinerek geçerken. / Kenarında vardı birçok söğüdü... // Ben işte bu söğütlerin susmayan / Gölgesinde büyümüşüm. Evimiz / Tenha idi; ne yabancı, ne bir iz... / Bahçemizdi yakındaki o orman. // Bir ses, "sevin!" / derdi gülen rüzgarda, / Sevinçlere yoktu orda nihayet. / Sanılırdı bu ses gümüş dallarda // Görünmeyen bülbüllerin öğüdü! / Doğduğum yer, doğduğum yer... O cennet / Buralardan çok uzakta bir köydü! .." şiirin duygularını ifade ettiği gibi uzun soluklu ve birazda duygu yoğunluklu bir şekilde anlatmak isterdim. An-*

cak sade bir şekilde anlattıysam, hayat hikâyem benim için çok önemli bir şehir olan Kayseri'de başlamış. Evet, 1947 yılında Kayseri'de doğmuşum. Çocukluk yıllarım bu şehirde geçti. İlk, orta ve liseyi Kayseri'de Yüksek tahsilimi Ankara Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi İnşaat bölümünde 1974 tamamladım. 1974 yılından itibaren yaklaşık 30 yıl Kayseri Kültür ve Turizm Derneği başkanlığını yaptım. Bu arada İlim Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği (İLESAM) ile Dünya Yazarlar ve Aydınlar Derneği Kayseri temsilciliği görevimden dolayı İl Denetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulundum. Bunların yanında çeşitli liselerde öğretmenlik ve 1976 yılında Kayseri Meslek Yüksek Okulunda Kurucu bölüm başkanlığı, statik-mukavemet derslerinde öğretim görevlisi olarak çalıştım. 1968 yılında başlayan voleybol (Ulusal), güreş (uluslararası), boks, basketbol (Kayseri'nin ilk lisanslı hakemi), hentbol, kayak dallarındaki hakemlik, il temsilciliği (21 yıl Kayseri Voleybol İl Temsilciliği), antrenörlük görevlerimin devamında Türkiye genelinde 40 yıl hakemlik yapmış tek kişiyim. Halen Türkiye Voleybol Federasyonu'nun A klasmanında hakem gözlemcisiyim. 1963 yılından itibaren gazete muhabirliği, temsilciliği, spor şefliği, sahipliği ve yazı

işleri müdürlüğü yaptım. Yine birçok derginin sahibi ve yazı işleri müdürlüğü, temsilciliği görevlerinde bulunmaktayım. 1999 yılından bu tarafa Kocasinan İlçesi Sahabiye Mahallesi muhtarlığı görevini yürütmekteyim. Halen; Erciyes, Çemen Şiir, Yeniden Diriliş ve Voleybol Dergilerinin Sahibi ve yazı işleri müdürlüğü görevlerini yürütmekteyim. Kültür ve Turizm Bakanlığından ruhsatlı; Eski eser Koleksiyoncusuyum. Evli üç erkek iki gelin babası dört çocuk dedesiyim.

Devamında ne sormuştunuz, Selma Hanım?

Sayın Alim Ağabey, “Kayseri kültürü, Türk coğrafyası, Türk kültürü ve turizmi gibi konularla ilgilenmenize neden olan özel bir olay var mı? Etkilediğiniz özel kişiler var mı?”

Türk Kültürü çerçevesinde Kayseri Kültürü ile ilgilenmemde ailemin, yetiştiğim ortamın ve çevremın katkısı büyüktür. Kayseri Lisesi’nde daha ortaokulu öğrencisi iken ailemin iznini alarak, o zamanki ismi Kayseri Türk Kültür Derneği olan derneğimizin yöneticileri ve üyelerinin bizlere verdiği seminerler katıldım. Ayrıca Türk milliyetçiliği konusundaki eğitimleri ile bu konuda şahsımı ve neslimizi etkileyen iki dev isimden bahsetmem gerek. Okulumuzun müdürü Mehmet Ateşoğlu, ve çok değerli öğretmenimiz Ayvaz Gökdemir başta olmak üzere birçok büyüğümüzün sohbet ve seminerleri ile İslam dini, devlet, vatan, bayrak, insan sevgisi gibi manevi konularda feyiz aldım. Rahmetli babamın “ Bir işi yaparken; biri görse bir şey söyler mi veya ayıp olur mu diye aklına geldiği zaman o işi yapma” öğüdüne uygun olarak ve Türk Milletinin Başbuğu Alparslan Türkeş’in: “ Allah’ın ve kanunların yasakladığı işleri yapmayın, sakının” sözünü kendime ilke kabul ettim. 1944 Türkçülük olaylarında yargılanan dayım Mustafa Fazıl Hisarcıklılar’ın da, fikir ve hayat nizamımın belirlenmesinde ve düzenlenmesinde büyük etkileri olmuştur. Beni etkileyen olay ve kişilerin etkisiyle başlayan Türk kültürü üzerine bunlar temel teşkil eder. Ancak beni boş ilerle uğraşan insanlar ve çevreler hiç cezbetmemiştir. Kahvelerde şurada burada zaman öldürmek, zamanı boşuna israf etmek hiç bana göre olmadı. Hayatım boyunca kültürlü insanlar ve çevreler beni kendine cezbetti. Sonuçta hem dernek, hem de dergi faaliyetleriyle kendime bir kültür çevresi oluşturmak nasip oldu.

Evet, Âlim Ağabey, ne mutlu size, çocuk denecek yaştan itibaren bu yolda hiç durmadan faaliyet

gösterdiğiniz, çalıştığınızı ve aşkla, sevgiyle bu faaliyetlerin bir hadimi olmayı istediğiniz anlaşılıyor. Peki, “60. Kuruluş Yılına idrak eden; Kayseri Kültür ve Turizm Derneği’ni kurma fikri nasıl oluştu, ilk yol arkadaşlarınız kimler, destekler ve engeller konusunda neler söylersiniz?

Bu sorunuzla içerisinde bulunduğumu şu andan geçmişe doğru gidersek, 1950’li yıllarda Demokrat Parti iktidarında Genel merkezi İstanbul’da olan “Milliyetçiler Derneği”nin etkili ve başarılı çalışmaları, iktidarı bunlar partileşirler korkusu ile genel merkez ve şubeleri ile kapatılmış. Bunun üzerine ülke genelinde Türk Milliyetçisi gençler iller bazında Kültür dernekleri kurmuşlardır. Kayseri’de de Nevzat Türkten, İsmail Alikışioğlu, Mehmet Altmışyedi-oğlu, Ahmet Bacanak, Mustafa Mihçı Bir araya gelerek Kayseri’de ilklerden olan “Kayseri Türk Kültür Derneği’ni” 1956 yılında kurmuşlardır. Dernek merkezi olarak bir süre Kayseri Kalesinin Güneyinde yer alan Aslanlı Kapı üzerindeki tek odada faaliyetini sürdürmüş, daha sonra Cumhuriyet Mahallesi Millet cad. üzerindeki Belediye İş Hanı 1. katında, burasının da yeni düzenleme için yıkılmasından sonra değişik adreslerde faaliyet göstermiştir. Halen dernek merkezimiz Sahabiye Mahallesi muhtarlığı binasında bulunmaktadır.

1971 yılında değişen Dernekler kanununa göre dernek isimlerinde “Türk- Türkiye” kelimelerini kullanmak için bakanlar kurulu kararı gerektiği için dernek ismimiz “Kayseri Kültür Derneği” olarak değiştirilmiş ve 1975 yılında da başkanlığım döneminde “Kayseri Kültür ve Turizm Derneği” olarak genel kurul kararı ile değiştirilmiştir.

Derneğimiz kuruluşundan bugüne kadar bütün milli meselelerde hassasiyet göstermiş, Türk kültürü çerçevesinde Kayseri Kültür ve Turizmüne hizmet etmiştir. Kıbrıs ve Azerbaycan mitinglerinin Erciyes Zafer Kurultayı, Zafer Sergilerinin, 3 Mayıs Türkçülük günü, 21 Mart Dünya Şiir günleri düzenlenmesi, birçok yerleşim yerlerine “Kültür Ocaklarının ve kütüphanelerinin kurulması, kurslar (şiir, resim, saz, el sanatları, üniversite hazırlık...) düzenlemiştir. Kayseri de ilk olarak özel Oba Tiyatrosunu kurmuş ve çok sayıda tiyatro oyunlarını sahnelemiştir. Kayseri Büyükşehir Belediyesinin sahibi olduğu İstasyon Caddesindeki (eski Halkevleri Binası) Şehir Tiyat-

rosunun tamir, bakım, ve dönüştürülme işlemi 1960 yıllarda derneğimiz üzerinden yapılmıştır. İlimize yerleşen başta Doğu Türkistanlı Uygur, Kazak, Kırgız, Bulgaristan göçmeni soydaşlarımızın 1966 yıllarından itibaren her zaman yardımlarında ve desteklerinde bulunmuştur. Üyelerimiz ve ailelerine çevre gezileri, komşu illerdeki kuruluşlarla iş birliği yaparak onların da Kayseri ve çevresini tanıtmaya gezileri düzenlenmektedir. Bütün bu faaliyetlerimizin destekçilerine teşekkür ediyorum.

Faaliyetlerimiz esnasında temel prensiplerimizin, kanunların, yönetmenliklerin dışına çıkmıyoruz. Birçok engeller önümüze çıkarılmak isteniyor ve çıkartılıyor. Üyelerimizin azmi ve gayretleri ile bunları aşıyoruz. Hiç de gale almıyoruz. Yılgınlık göstermiyoruz. Sadece 1980 yılında 12 Eylül İhtilali ile, derneğimiz diğer bölücü dernekler gibi aynı potada görülerek mühürlenmiş ve iki yıllık bir hukuk mücadelesi sonunda faaliyetlerine kaldığı yerden devam etmektedir.

“Erciyes dergisi fikri, nasıl oluştu, ilk yol arkadaşlarınız kimler, destekler ve engeller konusunda neler söylersiniz? Muhataplarınız her iki konudaki çalışmalarınızla ilgili olumlu ya da olumsuz ne gibi tepkiler verdi, neler yaşadınız, tepkilere sizin tepkileriniz ne oldu?”

Erciyes dergisi, Kayseri de yayınlanan ilk dergi olmakla, Türkiye de yayınlanan ilk dergiler arasındadır. 1910 yıllarda Türkçü Gazeteci Yunus Bekir tarafından başlatılan yayını Halk Evleri tarafından bir müddet devam ettirilmiştir. 1950-63 yılları arasında rahmetli Kâzım YEDEKÇİOĞLU Hocamız tarafından 83 sayı yayınlanmış ve ara verilmiştir. Daha sonra 1978 yılında Kayseri Kültür ve Turizm Derneği Başkanlığım sırasında Erciyes dergisinin yeni dönemini başlattık. Allah'ın izni ve yardımı ile 40. Yayın yılına gelmiş bulunuyoruz.

1978 yılında Kayseri'de üç yüksek okul (Eğitim Enstitüsü, İslam Enstitüsü ve Kayseri Meslek Yüksek Okulu) faaliyet göstermekte iken önce adı Kayseri Üniversitesi, sonra Erciyes Üniversitesi bulunmakta idi. Erciyes dergisi özelliğinde bir yayına ihtiyaç duyulmaktaydı. Kayseri Kültür ve Turizm Derneğinde yaptığımız toplantıda bu ihtiyacın giderilmesi için bir dergi yayınlamayı kararlaştırdık Derginin ilk iki yılının sahibi ve yazı işleri müdürlüğü görevini Dernek başkanı olarak ben üstlendim. 1980 ihtilal inden sonra gördüğümüz lüzum üzerine, derginin sahibi ve yazı işleri müdürlüğü görevini 2013 yılına kadar Rahmetli Av. Nevzat TÜRK-

TEN Bey, Genel Yayın Müdürlüğünü de yine ben yürüttüm. Sağlık nedeniyle, Nevzat Türkten'den tekrar devir aldığım dergi sahipliği ve yazı işleri müdürlüğü görevimi, Prof. Dr. Önder Çağırın, Prof. Dr. Remzi Kılıç, Dr. Ahmet Kayasandık, Öğretim Görevlisi Mehmet Bilgehan başta olmak üzere çok değerli bilim adamlarından oluşan “Hakem Heyetimiz” ile yürütmekteyim.

Erciyes dergisinin tarafımızca yayına başladığı günden bugüne kadar çok değerli gönül dostlarımızın, kültür insanlarının, yazarlarımızın ve şairlerimizin, ilgi, teşvik ve desteklerini gördük. Erciyes dergisinin devamında bize her türlü destekte bulunan Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, Erciyes Dergisi Bibliyografyasını (1-312. sayılar) hazırlayan Prof. Dr. Ali Berat Alptekin başta olmak üzere hepsine ayrı ayrı teşekkür ederim. 40 yıllık yayın hayatında değişik imza olarak 1800'e yakın yazar ve şairimizin dergimizde çalışmalarına yer verdik. Bu uzun süre içerisinde 1978 yılından bu tarafa 400'e yakını ebedî âleme göç etmiştir. Hepsine Allah'tan rahmet diliyorum. Makamları Cennet olsun.

Dernek ve dergi hakkında bilgi kaynaklarınız, tecrübeleriniz var mıydı, varsa nelerdi? Dergi ile nasıl bir etki yarattınız? Kayseri'de, Türkiye'de ve Dünya'da dergi nasıl bir etki yarattı?

Dernekçilik konusunda ilk tecrübelerimi 1960 lı yıllardan itibaren Kayseri Türk Kültür Derneğine devam ettiğim zamanlarda kazandım. Burada aldığımız seminer ve kültür toplantıları ufkumuzu açtı. Milliyetçi duygularım, tecrübelerim gelişti. Kendime güvenim arttı.

Gerek dergi ve dernek ile verdiğiniz karardan pişman oldunuz mu, olduysanız neden? Sizin için her iki konuda olumlu ya da olumsuz gelişen ne gibi tecrübeler yaşadınız? Size devamlılık konusunda teşvik ruhu kazandıran nedenler/sebepler nelerdir?

Bir işe başlarken ve karar verirken her şeyi etraflıca düşünürüm. Çevremdekilerle istişare yaparım. Karar veririm ve verdiğim kararın arkasında olurum. Bugüne kadar verdiğim kararların hiçbirinden pişmanlık duymadım. Hayatımda “keşke” kelimesi olmamıştır.

Karşılaştığım birçok olumsuzluklar olmuştur. Bunların hepsinin üstesinden kararlılıkla geldim. Yılmadım. Her yaptığım işe hizmet aşkı ile başladım.

Hiçbir zaman şahsi menfaat düşünmedim. Çevremdekileri de kırmadım. Her konuda desteklerini ve teşviklerini aldım. Buda benim azmimi ve kararlılığımı artırdı.

Derginizin ulaştığı konumdan memnun musunuz? Dergi ile ilgili hedefleriniz var mı, varsa neler? Dergi için her şeyi yaptım diyebilir misiniz? İleride yapacaklarınız var mı, hayalleriniz var mı?

Anadolu'da dergi yayınlamak hizmet aşkı, cesaret, sabır, maddi imkân işidir. Bugüne kadar belki binlerde dergi yayına başlamıştır. Ancak çeşitli sebeplerden dolayı yayın hayatlarını sürdürmeleri mümkün olmamıştır. Erciyes dergisi, yayınında 40. yılı dolayısıyla bu rekoru elinde bulundurmaktadır. Allah sağlık, sıhhat verdiği sürece de yayınına devam ettirecektir. Elbette ilerisi için çok hedeflerimiz var. "Mektep Dergi" prensibimiz devam etmektedir. Bunların başında dergimizin sahife sayısını artırarak daha çok yazarlarımızın çalışmalarına yer vermek, baskı sayısını ve kalitesini de artırmak suretiyle daha fazla okuyucuya ulaşmak hedeflerimiz arasındadır. Benden sonra da derginin yayın hayatını sürdürmesi en büyük hedefimdir. Bunun için yeni gençlerin yetişmesi gereğine inanıyorum. Bunda pek başarılı olamıyorum. Onlarca sayıda Derneğimiz ve Dergimiz adına yayınıımız olmuştur. Bu sayının yüzlere ulaşması hedefimizdir.

Dergiyi çıkarmaktaki temel amacınız neydi?

Erciyes dergisini çıkarmaktaki temel amacımız, kültür, edebiyat ve sanatla ilgilenen insanlarımızın bu gayretlerinin, verdikleri eserlerin yayınlanması, tanıtılmasının yanında akademik unvana sahip kişilerin terfilerinde "Yayın" eksikliklerinin tamamlanmasını sağlamaktır. Dergi çıkarmamızda hiçbir zaman maddi kazanç düşünülmemiştir.

Derginin çizgisi ve içeriği hakkında bilgi verir misiniz?

Erciyes dergisi, Türk Kültürüne ve sanatına, yaşayan Türkçe ile hizmet etmek üzere yayınlanmıştır. Türk Edebiyatına, edebi sanatlara, halk kültürüne hizmet etmektedir. Akademik kadroların bildiri ve makalelerine sayfalarını açmıştır. Halen 27 kıymetli akademik unvanlı hakem heyetine sahiptir. Ulusal ve uluslararası kuruluşlarca taranmaktadır.

Dergi konusunda etrafınızda size yardımcı olan kişiler var mı? Bu kişilere sizin sevginizi nasıl aktarı-

yorsunuz? Özellikle yazarlık sevgisini nasıl kazandırıyorsunuz? Sizce Erciyes dergisi bu alanda bir okul, akademisyen mi?

Elbette, dergi yayınlamak bir –iki kişinin tek başına yapabileceği bir iş değildir. Geçmişten günümüze Erciyes dergisinin yayınlamasında da bize yardımları olan gönül dostlarımız olmuştur. Olmaktadır. Yazarların temininde, mizanpajında, dizgisinde, abone ve reklam bulunmasında, tanıtımında ve dağıtımında destek görmekteyiz. Bu kişiler en az benim kadar dergimize sahiplenmektedirler. Rahmetli Nevzat Türkten Ağabeyim; "Biz Erciyes dergisinin hamalıyız. Esas sahipleri yazarlarımız, şairlerimizdir" derdi. Derneğimizin ve dergimizin uzun ömürlü olmasının tek sermayesi; gönül birliği ve seferberliğidir.

Zamanı geçmişe alma imkânı olsa şimdi yine dergi çıkarmak, Kayseri kültür ve turizm derneği ile ilgilenmek ister miydiniz?

Bunca kazandığım tecrübe ve çevremden sonra seve seve bugünkünden daha çok şevk ve azimle seve seve ilgilenirim. Allah sağlık, sıhhat verdiği müddetçe de çalışmalarına devam edeceğim.

Dergiyi çıkarma sürecinde olumsuz ya da olumlu herhangi bir reaksiyonla karşılaştınız mı?

Erciyes dergisini yayınlamaya başladığımızdan bugüne kadar hiçbir olumsuz tepkiyle karşılaşmadık. Kabul gördü. Bugün itibarıyla sayısı 80 bulan ödül aldık. Yurt içi ve dışında birçok bilimsel toplantıda Dergimizi, Kayseri'yi ve Türkiye'yi temsil ettik. Bildiriler sunduk. Anadolu'da yayınlanan en uzun ömürlü dergi unvanını kazandık. Dergimizde makalesi ve şiiri yayınlanan 1800'e yakın değişik kültür insanımızdan bugüne kadar geçen süre içerisinde 400 kadarı rahmetlik olmuştur.

Derginizi hangi aralıklarla yayınlıyorsunuz ve bir ücreti var mı?

Erciyes dergisi bir aylık periyotla her ayın ilk haftasında yayınlanmaktadır. Dergimizin yaşaması ve okunması abone sayısına bağlıdır. Resmî kurumlar için yıllık abone bedeli 120 TL. dir. Diğer abonelerimiz için; 90 TL. yerine 50 TL. dan abone olmaktadırlar. Öğrencilerimiz için toplu abonelere 12 sayı yıllık 30 TL. dir. Dergimizin bayi satışı bulunmamaktadır. Sadece abonelere gönderilmektedir. Kütüphaneler Genel Müdürlüğü 2017 yılı için; 300 kütüphanesine abo-

ne olunmuştur. Kâr gayesi olmayan dergimizin ücretli abonesinden fazla ücretsiz abonesi bulunmaktadır. En büyük sıkıntımız milletimizin okuma alışkanlığının az olmasıdır. Birde dağıtımını Posta İşletmesi ile yapmaktayız. Gönderi ücretlerinin yüksekliği de maddi yönden yük getirmektedir. Dergimiz resmiyette ticari kuruluş olarak görüldüğü için de Vergi mükellefi olarak yükümlülüğümüz bulunmaktadır.

Sayılarınızda reklama yer veriyor musunuz?

Dergilerin yaşamasında önemli bir konuda maddi destek olan reklamlardır. Reklam kapasitemiz yok denecek kadar azdır. Derginin dış kapak arka sayfası da temin edebilirsek reklam yayınlıyoruz. Reklam tarifesi olarıktan: "Reklam sahibinin lütfuna tâbidir" şeklindedir.

Ekonomik destek alıyor musunuz yoksa kendi çabınızla mı bu çalışmayı yürütüyorsunuz?

Abone ve çok sınırlı reklam gelirleri dışında maddi gelirimiz bulunmamaktadır. Açığı her zaman kendi imkânlarımızla karşılıyoruz.

Yazar kadronuz hakkında bilgi verir misiniz?

Erciyes dergisinin yazar kadro sınırlaması yoktur. Yayın politikasına uygun çalışmalarını gönderenler yazar ve şair kadromuzdadır. Hakem heyetimizin kontrolünden geçen yazılara yer verilmektedir. Yukarıda da bahsettiğim gibi ağırlığı akademik unvana sahip kişiler olmak üzere yurt içinden ve dışından değişik 1800'e yakın kişinin yazı ve şiirleri yer almıştır.

Oldukça uzun olan bu dergi sürecinde ne gibi engellerle karşılatınız? Dergi kadrosunda bir değişiklik yaşandı mı?

Karşılaştığımız engellerin hepsini azim ve inançla aştık. Dergi kadromuzda; yayıncı olarak Av. Nevzat Türkten ve Alim Gerçel arasında nöbet değişimi olarak yaşadık. Yayın Kurulumuzda ve Hakem heyetimizde zaman zaman sayılarda artış olmuştur. Emeklilik, sağlık ve vefatlar neticesinde eksilen sayılarımızı yeniden takviye ettik.

Derginizin 40. yılı, bu uzun süreçteki başarı ve tecrübelerinizi değerlendirir misiniz?

Dergimizin bu kadar uzun ömürlü olmasının en önemli sebebi; kurucularımızın biri birine güveni, düşüncelerindeki samimiyet ve inançlarıdır. Zaman, maddiyat, emek konusunda karşılıksız fedakârlıklarıdır. Bu duygu ve düşünceler bütün yazı yazarlarımız, yayın kurulumuz ve hakem heyetimiz için de geçerlidir. Özel

sayılarımız hariç, sayfa sayımızı 32 de tuttuk. İsriflerden kaçındık. Her sayımızda mizanpaj ve estetik güzellik yapacağız diye boş sayfalar yerine dolu dolu dergiler verdik. Çizgimizden sapmadık. Kendisini Erciyes Dergisi mensubu olarak kabul eden herkesi bağrımıza bastık. Araştırma yapmak için dergimiz koleksiyonlarından faydalanmak isteyenlerin hiçbirini karşılıksız bırakmadık. Yazı ve şiiri yayınlanan her kişiye dergimizden iki adet ücretsiz gönderdik. Yazarlarımızın yayınlanan yazıları için ücret almıyor ve telif ücreti ödemiyoruz. Yurt içi ve dışında yayınlanan 80'e yakın kültür ve edebiyat dergilerine karşılıklı protokol abonesi olarak ulaşıyoruz.

Kendiniz yeteri kadar başarılı buluyor musunuz?

Atalarımız "Bir elin nesi var, iki elin sesi var." demişler. Bu kadar ağır bir yükü tek başıma kaldırmak mümkün değil. Dernek ve Dergi konusunda her zaman yanımda desteğini aldığım Dergimizin Genel Yayın Müdürü Ömer Büyükbaş, Ahmet Gülsoy, bana sabır gösteren aile fertlerim ve birçok gönül dostumun desteği ile başarılı olmaya gayret ediyoruz. Mevcut imkânlarla göre başarılı olduğuma inanıyorum.

Dergi çıkarmak ve bu konuda kendisini geliştirmek isteyen yeni nesle ne tür önerilerde bulunabilirsiniz?

Edebiyatla, kültürle uğraşmak isteyen genç kardeşlerime tavsiyelerim şunlar olur:

Birlikte yola çıkacağınız, kader birliği yapacağınız arkadaşlarınızı iyi seçmelisiniz. Yakınlarınızın size bu iş için rızalarını, en az hayır duaları ile desteklerini almalısınız. Yayıncılık fedakârlık, azim, sabır ister. Geniş bir kültür birikimi ister. İnsani ilişkilerin ve sosyal hayatın düzenli olmasına ihtiyaç vardır. Yayıncılıkta uzun soluklu olabilmek için mekân, maddiyat ve elaman sıkıntısı çekilmemelidir. Kibirli olmayıp, her türlü dedikoduya kapalı olmalısınız.

Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı? Röportaj hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Bu söyleşimizle, bana fırsat verdiğiniz size teşekkür ediyorum. Burada söylemek istediğim ve faaliyetlerimizin anlatılması konusunda çok daha geniş bilgiler verebilirim. Şimdilik bu kadarı ile kalalım. Bütün arkadaşlarımıza mutlu, huzurlu, sağlıklı, başarılı ve hayırlı ömürler diliyorum.